

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 13ης Ιανουαρίου 2004 *

Στην υπόθεση T-67/01,

JCB Service, με έδρα το Rocester, Staffordshire (Ηνωμένο Βασίλειο), εκπροσωπούμενη από τους R. Fowler, QC, R. Anderson, barrister, την L. Carstensen, solicitor, και, αρχικώς, τον M. Israel, στη συνέχεια δε τον S. Smith, solicitors, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους A. Whelan και S. Rating, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο, κυρίως, αίτημα περί ακυρώσεως της αποφάσεως 2002/190/EK της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση COMP. F.1/35.918 — JCB) (ΕΕ 2002, L 69, σ. 1), και, επικουρικώς, αίτημα περί μερικής ακυρώσεως της ίδιας αποφάσεως και περί συνακόλουθης μειώσεως του επιβληθέντος στην JCB Service προστίμου,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους B. Vesterdorf, Πρόεδρο, J. Azizi και H. Legal, δικαστές,
γραμματέας: J. Plingers, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής
διαδικασίας της 22ας Ιανουαρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Νομικό πλαίσιο

- 1 Το άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ ορίζει τα εξής:

«1. Είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

- a) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησεως ή άλλων όρων συναλλαγής,

- β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων,
- γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,
- δ) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδυνάμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό,
- ε) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

2. Οι απαγορευόμενες δυνάμει του παρόντος άρθρου συμφωνίες ή αποφάσεις είναι αυτοδικαίως άκυρες.

3. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δύνανται να κηρυχθούν ανεφάρμοστες:

— σε κάθε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων,

— σε κάθε απόφαση ή κατηγορία αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων, και

— σε κάθε εναρμονισμένη πρακτική ή κατηγορία εναρμονισμένων πρακτικών,

η οποία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, και η οποία:

α) δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών, και

β) δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων.»

- 2 Το άρθρο 15 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), το οποίο αφορά τα πρόστιμα, προβλέπει τα εξής:

«[...]

2. Η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρι ενός εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων, ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό, μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειρι-

στική περίοδο από μία των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

- α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81] παράγραφος 1, ή του άρθρου [82] της Συνθήκης

- β) παραβαίνουν υποχρέωση επιβεβλημένη δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1.

Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της.

[...]

5. Το προβλεπόμενο στην παράγραφο 2, [στοιχείο] α', πρόστιμο δεν δύναται να επιβληθεί για πράξεις:

- α) μεταγενέστερες της κοινοποίησεως στην Επιτροπή και προγενέστερες της αποφάσεως με την οποία δέχεται ή αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου [81], παράγραφος 3, της Συνθήκης, εφόσον εμπίπτουν στα όρια της δραστηριότητος που περιγράφεται στην κοινοποίηση [...]».

Πραγματικά περιστατικά και διοικητική διαδικασία

- 3 Η JCB Service είναι εταιρία αγγλικού δικαίου, συσταθείσα το 1956 από τον Joseph Cyril Bamford και εγκατεστημένη στο Rocester, Staffordshire (Ηνωμένο Βασίλειο). Η JCB Service ανήκει στην εταιρία Transmissions and Engineering Services Netherlands BV και κατέχει και ελέγχει άμεσα ή έμμεσα τις εταιρίες του ομίλου JCB (στο εξής: JCB), στον οποίο μετέχουν 28 εταιρίες, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι JCBamford Excavators, JCB Sales, JCB SA, JCB Germany και JCB Spain. Η JCB παράγει και εμπορεύεται μηχανήματα εργοταξίου, εξοπλισμούς εκχωματώσεως, οικοδομικούς εξοπλισμούς και γεωργικά μηχανήματα, καθώς και τα ανταλλακτικά των διαφόρων αυτών προϊόντων.
- 4 Η JCB πραγματοποίησε κύκλο εργασιών 1 400 εκατομμυρίων ευρώ το 2000 για τον οικοδομικό εξοπλισμό και κατατάσσεται στην πέμπτη θέση των κατασκευαστών παγκοσμίως· εξάγει άνω του 70 % της παραγωγής της μέσω ενός δικτύου περισσότερων από 400 διανομέων και αντιπροσώπων. Ο πρώτος κατασκευαστής είναι η Caterpillar, με κύκλο εργασιών 12 629 εκατομμυρίων ευρώ. Η JCB εκτιμά το μερίδιό της στην αγορά, για τους οικοδομικούς και χωματουργικούς εξοπλισμούς, σε 8,5 % στην Ευρώπη και σε 4,4 % σε παγκόσμια κλίμακα. Το 1995 και το 1996, η JCB κατείχε μερίδιο αγοράς από 13 έως 14 % σε όγκο (8,9 % σε αξία) όλων των οικοδομικών και των χωματουργικών μηχανημάτων που πωλούνταν στην Κοινότητα (36,8 % σε όγκο και 23,7 % σε αξία στο Ηνωμένο Βασίλειο). Οι φορτωτές-εξοκαφείς αποτελούν το προϊόν του ομίλου το οποίο προσελκύει τη μεγαλύτερη πελατεία και για το οποίο η JCB είχε το 1995 παγκόσμιο μερίδιο μεγαλύτερο του 23 % σε αξία και σχεδόν 60 % στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 5 Το δίκτυο διανομής της JCB διαρθρώνεται επί εθνικής βάσεως, με τη σύσταση μιας θυγατρικής ή με τον καθορισμό ενός αποκλειστικού εισαγωγέα ανά χώρα (Γερμανία, Βέλγιο, Ισπανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ιταλία).
- 6 Δύο εταιρίες του ομίλου JCB κοινοποίησαν στην Επιτροπή το 1973, σύμφωνα με το έντυπο A/B που καταρτίσθηκε κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 17, οκτώ

τυποποιημένες συμφωνίες διανομής των προϊόντων JCB, προς σύναψη με τους κύριους συνδεδεμένους με τον όμιλο διανομείς ή μεταπωλητές, πέντε από τις οποίες αφορούσαν χώρες της κοινής αγοράς, συγκεκριμένα το Ηνωμένο Βασίλειο (περιλαμβανομένων των αγγλονορμανδικών νήσων) και την Ιρλανδία (κοινοποιηθείσες από την εταιρία JCB Sales), καθώς και τη Γερμανία, την Benelux, τη Δανία και την Ιταλία (κοινοποιηθείσες από την εταιρία JCBamford Excavators). Οι συμφωνίες καταχωρίστηκαν από τις υπηρεσίες της Επιτροπής στις 30 Ιουνίου 1973.

- 7 Η Επιτροπή [Γενική Διεύθυνση (ΓΔ) Ανταγωνισμού] επισήμανε στην JCB Sales, με έγγραφο της 27ης Οκτωβρίου 1975, ότι οι κοινοποιηθείσες συμφωνίες περιείχαν πλείονες περιορισμούς αντιβαίνοντες στο άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 81 ΕΚ). Ζήτησε την τροποποίησή τους και έθεσε διάφορες ερωτήσεις στην εταιρία. Η Επιτροπή επικέντρωσε την προσοχή της στις πέντε τυποποιημένες συμφωνίες οι οποίες είχαν ενδιαφέρον για την κοινή αγορά, επισημαίνοντας, ως προς τις λοιπές τρεις, ότι κατά την κρίση της δεν μπορούσαν να επηρεάσουν το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο.
- 8 Οι αναθεωρημένες τυποποιημένες συμφωνίες οι οποίες ενδιέφεραν την JCB Sales και είχαν εφαρμογή στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία (τυποποιημένη συμφωνία διανομής-εξαγωγής, τυποποιημένη συμφωνία διανομής με τους διανομείς του Ηνωμένου Βασιλείου και τυποποιημένη συμφωνία με τους κύριους μεταπωλητές του Ηνωμένου Βασιλείου) απεστάλησαν στην Επιτροπή στις 18 Δεκεμβρίου 1975.
- 9 Με έγγραφο της 13ης Ιανουαρίου 1976, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι έλαβε τα νέα αυτά κείμενα, επισήμανε στην JCB Sales ότι ορισμένα από τα ασυμβίβαστα που είχαν προηγουμένως επισημανθεί είχαν απαλειφθεί, ενώ άλλα παρέμεναν, και ζήτησε διευκρινίσεις επί πλειόνων ρητρών.
- 10 Η JCB Sales απάντησε στο αίτημα αυτό με έγγραφο της 11ης Μαρτίου 1976 και παρέσχε λεπτομερείς πληροφορίες ως προς τα εναπομένοντα ασυμβίβαστα που επισήμανε η Επιτροπή με το έγγραφο της 13ης Ιανουαρίου 1976.

- 11 Στη συνέχεια, δεν υπήρξε εξέλιξη επί του φακέλου των κοινοποιήσεων της JCB μέχρι το 1980.
- 12 Στις 6 Μαρτίου 1980, η JCB Sales απέστειλε στην Επιτροπή την τυποποιημένη συμφωνία με τους διανομείς του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία αντικαθιστούσε την κοινοποιηθείσα το 1975 συμφωνία της οποίας η ισχύς είχε λήξει και η οποία, κατά την προσφεύγουσα, περιείχε μόνο ήσσονος σημασίας τροποποιήσεις. Κατά τη λήξη ισχύος της, η JCB Sales απέστειλε στην Επιτροπή, με επιστολή της 29ης Δεκεμβρίου 1995, τη συμφωνία που αντικαθιστούσε αυτήν του 1980. Η Επιτροπή δεν αντέδρασε στα έγγραφα που της απέστειλε η JCB το 1980 και το 1995.
- 13 Με απόφαση του tribunal de commerce de Paris της 11ης Δεκεμβρίου 1995, απορρίφθηκε εν μέρει η αγωγή λόγω αθεμίτου ανταγωνισμού την οποία είχε ασκήσει στις 28 Νοεμβρίου 1990 η θυγατρική της JCB στη Γαλλία, η JCB SA, ισχυριζόμενη ότι είναι ο αποκλειστικός εισαγωγέας των προϊόντων JCB στη Γαλλία, κατά της εταιρίας Central Parts SA, η οποία προμηθευόταν στο Ηνωμένο Βασίλειο ανταλλακτικά JCB προκειμένου να τα μεταπωλήσει στη Γαλλία. Η JCB SA προσήψε στη Central Parts ότι χρησιμοποίησε άνευ αδειάς τη ένδειξη JCB και τη μνεία «εξουσιοδοτημένος διανομέας».
- 14 Στις 15 Φεβρουαρίου 1996, η Central Parts υπέβαλε καταγγελία ενώπιον της Επιτροπής αφορώσα τις εμπορικές πρακτικές της «εταιρίας JCB Μεγάλης Βρετανίας» ως προς τη διανομή των προϊόντων της.
- 15 Στις 5 Νοεμβρίου 1996, η Επιτροπή πραγματοποίησε επιθεώρηση στους χώρους της JCB SA καθώς και δύο διανομένων των προϊόντων JCB στο Ηνωμένο Βασίλειο, της Gunn JCB Ltd και της Watling JCB Ltd.

- 16 Η Επιτροπή απηύθυνε στην JCBamford Excavators μια πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων της 24ης Μαρτίου 1998, η οποία δεν εξέταζε αν ασκούσε επιρροή η πραγματοποιηθείσα το 1973 κοινοποίηση (βλ. σκέψη 6 ανωτέρω), πράγμα το οποίο η ενδιαφερομένη επισήμανε, στις 6 Ιουλίου 1998, με τις γραπτές παρατηρήσεις της επί της ανακοινώσεως αιτιάσεων, κατόπιν δε κατά την ακρόαση ενώπιον των υπηρεσιών της Επιτροπής, στις 16 Οκτωβρίου 1998.
- 17 Εν τω μεταξύ, στις 8 Απριλίου 1998, το cour d'appel de Paris εξέδωσε απόφαση με την οποία εξαφάνισε την απόφαση του tribunal de commerce de Paris της 11ης Δεκεμβρίου 1995 και έκρινε ότι η Central Parts είχε προβεί σε ενέργειες συνιστώσες αθέμιτο ανταγωνισμό εις βάρος της JCB SA.
- 18 Μια δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων, λαμβάνουσα υπόψη την κοινοποίηση του 1973, απευθύνθηκε στην JCB Service (JCBamford Excavators), στις 30 Ιουλίου 1999, προς την οποία η Bamford Excavators απάντησε στις 13 Δεκεμβρίου 1999. Η JCBamford Excavators έτυχε ακροάσεως μία ακόμη φορά, στις 16 Ιανουαρίου 2000.
- 19 Κατά τη διοικητική διαδικασία, η JCB είχε πρόσβαση στον φάκελό της, κατόπιν αιτήματός της, τρεις φορές, δηλαδή στις 24 Απριλίου 1998, στις 22 Οκτωβρίου 1999 και στις 16 Μαΐου 2000, εξαιρουμένων των εγγράφων στα οποία δεν μπορούσε να επιτραπεί η πρόσβαση κατά την Επιτροπή, χαρακτηρισμός ο οποίος επιβεβαιώθηκε, στις 17 Σεπτεμβρίου 1999, από τον σύμβουλο ακροάσεων που επελήφθη της υποθέσεως στο πλαίσιο της εσωτερικής διαδικασίας εξετάσεως των αιτημάτων προσβάσεως στους φακέλους, η οποία οργανώθηκε με την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τους κανόνες εσωτερικής διαδικασίας για την εξέταση των αιτήσεων πρόσβασης στον φάκελο στις περιπτώσεις εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης ΕΚ, των άρθρων 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚΑΧ και του κανονισμού (ΕΟΚ) 4064/89 του Συμβουλίου (ΕΕ 1997, C 23, σ. 3).

- 20 Η Επιτροπή εξέδωσε, στις 21 Δεκεμβρίου 2000, την απόφαση 2002/190/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση COMP.F.1/35.918 - JCB) (ΕΕ 2002, L 69, σ. 1, στο εξής: προσβαλλομένη απόφαση), της οποίας το άρθρο 1 έχει ως εξής:

«Η JCB Service και οι θυγατρικές διέπραξαν παράβαση του άρθρου 81 της Συνθήκης συνάπτοντας συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές με εξουσιοδοτημένους διανομείς, αντικείμενο των οποίων είναι ο περιορισμός του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, προκειμένου να κατακερματισθούν οι εθνικές αγορές και να παρασχεθεί απόλυτη προστασία σε αποκλειστικές συμβατικές περιοχές, εκτός των οποίων οι εξουσιοδοτημένοι διανομείς παρεμποδίζονται να πραγματοποιούν ενεργητικές πωλήσεις. Οι εν λόγω συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- α) περιορισμούς των παθητικών πωλήσεων από εξουσιοδοτημένους διανομείς στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία, τη Γαλλία και την Ιταλία, συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων προς μη εξουσιοδοτημένους διανομείς, τελικούς χρήστες ή εξουσιοδοτημένους διανομείς εγκατεστημένους εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών και, ιδιαίτερα, σε άλλα κράτη μέλη·
- β) περιορισμούς των πηγών προμήθειας σχετικά με τις αγορές προϊόντων της συμφωνίας από εξουσιοδοτημένους διανομείς εγκατεστημένους στην Γαλλία και την Ιταλία, οι οποίοι παρεμποδίζουν τις αμοιβαίες προμήθειες μεταξύ διανομέων·
- γ) καθορισμό εκπτώσεων ή τιμών μεταπώλησης εφαρμοστέων από εξουσιοδοτημένους διανομείς στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία·
- δ) επιβολή τέλους εξυπηρέτησης επί πωλήσεων σε άλλα κράτη μέλη πραγματοποιούμενων από εξουσιοδοτημένους διανομείς εκτός των συμ-

βατικών περιοχών του Ηνωμένου Βασιλείου με πρωτοβουλία και σύμφωνα με σταθερές κλίμακες καθοριζόμενες από την JCB Bamford Excavators Ltd ή άλλες θυγατρικές της JCB Service, με αποτέλεσμα η αμοιβή των διανομέων να εξαρτάται από τον γεωγραφικό προορισμό των πωλήσεων· και

- ε) ανάκληση των εκπτώσεων με γνώμονα το κατά πόσον οι πωλήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο πραγματοποιούνται εντός ή εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών ή το κατά πόσον οι εξουσιοδοτημένοι διανομείς, στη συμβατική περιοχή των οποίων χρησιμοποιούνται συμβατικά προϊόντα, καταλήξουν σε συμφωνία με τους πωλούντες εξουσιοδοτημένους διανομείς, με αποτέλεσμα να εξαρτάται η αμοιβή των διανομέων από τον γεωγραφικό προορισμό των πωλήσεων.»
- 21 Το άρθρο 2 της προσβαλλομένης απόφασης απορρίπτει την αίτηση για τη χορήγηση απαλλαγής που υπέβαλε η JCB Bamford Excavators στις 30 Ιουνίου 1973. Το άρθρο 3 υποχρεώνει την JCB Service και τις θυγατρικές της να παύσουν τις διαπιστωθείσες παραβάσεις και το άρθρο 4 υποχρεώνει, για τον λόγο αυτόν, την JCB Service να καταβάλει πρόστιμο 39 614 000 ευρώ.

Ένδικη διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 22 Με δικόγραφο που κατέθεσε ενώπιον του Πρωτοδικείου στις 22 Μαρτίου 2001, η JCB Service άσκησε, βάσει του άρθρου 230 ΕΚ, την υπό κρίση προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης.
- 23 Με χωριστό δικόγραφο, το οποίο κατέθεσε την ίδια ημερομηνία, η προσφεύγουσα υπέβαλε, βάσει των άρθρων 242 ΕΚ και 243 ΕΚ, αίτηση αναστολής εκτελέσεως των άρθρων 1, στοιχείο δ', 2 και 3, στοιχεία α' έως στ', της προσβαλλομένης απόφασης, με επικουρικό αίτημα να διατάξει το Πρωτοδι-

κείο κάθε συμπληρωματικό προσωρινό μέτρο. Η διαδικασία αυτή, η οποία έλαβε τον αριθμό T-67/01 R, περατώθηκε με την έκδοση διατάξεως περί διαγραφής της 10ης Μαΐου 2001, δεδομένου ότι η αιτούσα δήλωσε ότι, κατά την ακρόαση της 8ης Μαΐου 2001, έλαβε ικανοποιητικές εξηγήσεις από την Επιτροπή ως προς την ερμηνεία του διατακτικού της προσβαλλομένης απόφασης.

- 24 Με ένα άλλο υπόμνημα, το οποίο επίσης κατέθεσε στις 22 Μαρτίου 2001, η JCB Service ζήτησε από το Πρωτοδικείο να διατάξει, δυνάμει των άρθρων 64 και 65 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, τη λήψη μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας και/ή τη διεξαγωγή αποδείξεων, προκειμένου η Επιτροπή να της διαβιβάσει, ειδικότερα, τα έγγραφα στα οποία έδωσε τους αριθμούς 1 έως 19 και στα οποία η προσφεύγουσα δεν είχε πρόσβαση κατά τη διοικητική διαδικασία.
- 25 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- κυρίως, να ακυρώσει την προσβαλλομένη απόφαση·
 - επικουρικώς, να ακυρώσει εν μέρει την προσβαλλομένη απόφαση και να μειώσει αναλόγως το ποσό του επιβληθέντος προστίμου·
 - να υποχρεώσει την Επιτροπή να της διαβιβάσει αντίγραφο των εγγράφων του φακέλου τα οποία η Επιτροπή χαρακτήρισε ως μη ανακοινώσιμα, κάθε υπάρχοντος εγγράφου το οποίο αναφέρεται σε τηλεφωνικές ή άλλες επαφές, καθώς και κάθε άλλο έγγραφο ή πληροφοριακό στοιχείο που δεν ανακοινώθηκε στην προσφεύγουσα·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

26 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή στο σύνολό της·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

27 Με ένα μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας που κοινοποιήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 2002, το Πρωτοδικείο ζήτησε από την Επιτροπή να προσκομίσει τα απόρρητα και τα μη απόρρητα κείμενα των εγγράφων που δεν διαβιβάστηκαν στην JCB κατά τη διοικητική διαδικασία και τα οποία έφεραν τους αριθμούς 14 έως 19 στα υπομνήματα της προσφεύγουσας, να επισημάνει τη μέθοδο που ακολούθησε για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου προσκομίζοντας στοιχεία συγκρίσεως με παρεμφερείς υποθέσεις και να απαντήσει σε ισχυρισμό κατά τον οποίο το διατακτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως ενείχε αντίφαση.

28 Στις 4 Δεκεμβρίου 2002, η Επιτροπή απέστειλε στο Πρωτοδικείο τα μη απόρρητα κείμενα των ζητηθέντων εγγράφων και απάντησε στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου.

29 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 22ας Ιανουαρίου 2003.

- 30 Η Επιτροπή κατέθεσε ενώπιον του Πρωτοδικείου, την ημέρα της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, τα έγγραφα αριθ. 14 έως 19, προκειμένου να είναι το δικαστήριο αυτό σε θέση να εκτιμήσει αν ορθώς προβλήθηκε το απόρρητο αυτών. Επιπλέον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση αποφασίστηκε ότι η Επιτροπή θα διαβίβαζε στο Πρωτοδικείο και στους δικηγόρους της JCB τα έγγραφα αριθ. 1 έως 13. Η Επιτροπή διαβίβασε τα ζητηθέντα έγγραφα και οι δικηγόροι της προσφεύγουσας υπέβαλαν τις γραπτές παρατηρήσεις τους επί όλων των εγγράφων στις 13 Φεβρουαρίου 2003.

Νομική εκτίμηση

- 31 Το δικόγραφο της προσφυγής περιέχει λόγους ακυρώσεως αφορώντες τη διαδικασία, με τους οποίους η JCB Service προσάπτει στην Επιτροπή ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ, υπέπεσε σε παράβαση ουσιώδους τύπου και προσέβαλε τα θεμελιώδη δικαιώματα άμυνας. Επιπλέον, περιέχει λόγους ακυρώσεως αφορώντες το βάσιμο της προσβαλλομένης απόφασης.

1. Επί της διαδικασίας

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται η εκ μέρους της Επιτροπής παράβαση της υποχρεώσεώς της να ενεργεί εντός εύλογης προθεσμίας

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 32 Η JCB Service υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της να ενεργεί εντός εύλογης προθεσμίας η οποία απορρέει τόσο από γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, αναγνωρισμένη από τη νομολογία, όσο και από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των

δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Οκτωβρίου 1997, T-213/95 και T-18/96, SCK και FNK κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1739, σκέψεις 56 και 57).

- 33 Αφενός, ενώ η JCB κοινοποίησε συμφωνίες σχετικές με το σύστημα διανομής της στις 30 Ιουνίου 1973, η Επιτροπή περάτωσε τη διαδικασία αυτή 27 έτη αργότερα, απορρίπτοντας, με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, την υποβληθείσα το 1973 αίτηση χορηγήσεως απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ. Αφετέρου, η διαδικασία που κινήθηκε κατόπιν της από 15 Φεβρουαρίου 1996 καταγγελίας της Central Parts διήρκεσε σχεδόν πέντε έτη.
- 34 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ στις διοικητικές διαδικασίες που αφορούν το δίκαιο του ανταγωνισμού, κατά το μέτρο που η εν λόγω σύμβαση δεν αποτελεί καθεαυτή μέρος του κοινοτικού δικαίου (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Φεβρουαρίου 2001, T-112/98, Mannesmannröhren-Werke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-729, σκέψη 59).
- 35 Επιπλέον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν παρέβη το καθήκον της να ενεργεί εντός εύλογης προθεσμίας. Αφενός, η JCB ουδέποτε ζήτησε την έκδοση επίσημης αποφάσεως της Επιτροπής, εφάρμοσε διαφορετικό σύστημα από εκείνο των συμφωνιών που κοινοποιήθηκαν το 1973 και ουδέποτε κοινοποίησε όλες τις συμφωνίες, διευκρινιζομένου ότι τα έγγραφα που εστάλησαν το 1980 και το 1995 δεν αποτελούσαν κοινοποιήσεις υπό την έννοια του κανονισμού 17. Αφετέρου, η διαδικασία λόγω παραβάσεως δεν υπερέβη την προθεσμία που ήταν εύλογη, λαμβανομένης υπόψη της πολυπλοκότητας του φακέλου, των ελέγχων που χρειάστηκαν και των τροποποιήσεων που επήλθαν παραλλήλως στο κοινοτικό δίκαιο των συμβάσεων διανομής, οι οποίες είχαν ως συνέπεια την επανεξέταση ορισμένων σημείων της πρώτης ανακοινώσεως αιτιάσεων. Επιπλέον, η JCB Service ευθύνεται για καθυστέρηση άνω των επτά μηνών επί των 33 της διαδικασίας λόγω παραβάσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 36 Η τήρηση εύλογης προθεσμίας κατά τη διεξαγωγή των διοικητικών διαδικασιών στον τομέα της πολιτικής του ανταγωνισμού αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, της οποίας τον σεβασμό διασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 18ης Μαρτίου 1997, C-282/95 P, Guérin automobiles κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-1503, σκέψεις 36 και 37 της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψεις 167 έως 171, και προπαρατεθείσα απόφαση SCK και FNK, σκέψεις 55 και 56) και η οποία προβλέπεται, ως συστατικό στοιχείο του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως, στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1). Επομένως, χωρίς να χρειάζεται να αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ καθεαυτό στις διοικητικές διαδικασίες ενώπιον της Επιτροπής στον τομέα της πολιτικής ανταγωνισμού, πρέπει να εξετασθεί αν, εν προκειμένω, η Επιτροπή παραβίασε τη γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου περί τηρήσεως εύλογης προθεσμίας κατά τη διαδικασία που προηγήθηκε της εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.
- 37 Κατά την εκτίμηση του λόγου ακυρώσεως, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των δύο επίμαχων διοικητικών διαδικασιών, δηλαδή, αφενός, της εξετάσεως των συμφωνιών που κοινοποιήθηκαν το 1973, η οποία περατώθηκε με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως που απορρίπτει την αίτηση χορηγήσεως απαλλαγής, και αφετέρου, της εξετάσεως της υποβληθείσας το 1996 καταγγελίας, τα αποτελέσματα της οποίας εκτίθενται στα λοιπά άρθρα του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως, τα οποία αφορούν την παράβαση.
- 38 Όσον αφορά τη διαδικασία κατόπιν της κοινοποιήσεως του 1973, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή καταχώρισε το 1992 τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες χωρίς να εκδώσει απόφαση και ότι μόνον η απάντηση της JCB στην πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων ώθησε την καθής να επανεξετάσει τις συμφωνίες αυτές στο πλαίσιο της εξετάσεως της καταγγελίας. Είναι πασιδηλό ότι η επί 27 έτη διάρκεια της διαδικασίας αυτής συνιστά παράβαση της υποχρέωσεως της

διοικήσεως να λαμβάνει θέση και να περατώνει μια κινηθείσα διαδικασία εντός εύλογης προθεσμίας. Πάντως, όσο λυπηρή και αν είναι η παράβαση αυτή, δεν άσκησε επιρροή επί της νομιμότητας της απορρίψεως της αιτήσεως χορηγήσεως απαλλαγής ούτε επί του συννόμου της διαδικασίας διαπιστώσεως της παραβάσεως.

- 39 Πράγματι, όσον αφορά την απόρριψη της αιτήσεως χορηγήσεως απαλλαγής, η οποία αποτελεί απόφαση αυτοτελή προς αυτήν η οποία διαπίστωσε την ύπαρξη παραβάσεως, κατά παγία νομολογία, το γεγονός και μόνον ότι μια απόφαση ληφθείσα από την Επιτροπή κατόπιν της κοινοποιήσεως μιας συμφωνίας εκδόθηκε μετά την πάροδο της εύλογης προθεσμίας δεν μπορεί να καταστήσει παράνομη την απόφαση αυτή (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Φεβρουαρίου 2001, T-26/99, Trabisco κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-633, σκέψη 52, και T-62/99, Sodima κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-655, σκέψη 94).
- 40 Ωστόσο, η παραβίαση της αρχής της τήρησης εύλογης προθεσμίας, ακόμα και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένη, δεν θα δικαιολογούσε την ακύρωση αποφάσεως ληφθείσας κατά το πέρας διοικητικής διαδικασίας στον τομέα του ανταγωνισμού παρά μόνον αν η απόφαση αυτή συνιστούσε επίσης προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως. Πράγματι, όταν δεν αποδεικνύεται ότι η παρέλευση υπερβολικού χρόνου επηρέασε την ικανότητα των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων να αμυνθούν αποτελεσματικά, η μη τήρηση της αρχής της εύλογης προθεσμίας δεν ασκεί επιρροή επί του κύρους της διοικητικής διαδικασίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψη 122, μη αναιρεθείσα ως προς το σημείο αυτό με την προπαρατεθείσα απόφαση Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 176 και 177).
- 41 Όσον αφορά την απόφαση η οποία διαπίστωσε την ύπαρξη παραβάσεως, αρκεί η επισήμανση ότι στην απόφαση αυτή η Επιτροπή αποφεύγει να βασίζεται σε στοιχεία τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο κοινοποιήσεως και ασχολείται μόνο με την απόδειξη του ότι οι προσαπτόμενες στην JCB πρακτικές αφίστανται των προβλεπομένων από τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες. Κατά συνέπεια, η παλαιότητα της κοινοποιήσεως των συμφωνιών δεν μπορεί να θίξει τη νομιμότητα της διαδικασίας λόγω παραβάσεως, η οποία βασίζεται σε στοιχεία διαφορετικά των κοινοποιηθέντων.

- 42 Επιπλέον, η JCB Service δεν υποστηρίζει ότι η μακρά προθεσμία είχε ως συνέπεια κάποια ιδιαίτερη διαδικαστική ανωμαλία και περιορίζεται στον ισχυρισμό ότι η συμπεριφορά της Επιτροπής εμφανίζει κακή διαχείριση του φακέλου. Συνεπώς, δεν μπορεί να συναχθεί καμία συνέπεια, από πλευράς της εξέτασης του αιτήματος ακυρώσεως, από το διάστημα που παρήλθε αφότου έγιναν οι κοινοποιήσεις το 1973.
- 43 Όσον αφορά την εξέταση της καταγγελίας που υποβλήθηκε στην κρίση της Επιτροπής στις 15 Φεβρουαρίου 1996, η συνολική διάρκεια της διαδικασίας, τεσσάρων ετών, δέκα μηνών και έξι ημερών, δεν κρίνεται υπερβολική λαμβανομένης υπόψη της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, η οποία αφορά πλείονα κράτη μέλη και πέντε λόγους παραβάσεως, και της ανάγκης καταρτίσεως δεύτερης ανακοινώσεως αιτιάσεων, όπως υπομνήσθηκε στις σκέψεις 16 και 18 ανωτέρω.
- 44 Ακόμη και αν υποθεθεί ότι το διάστημα αυτό θα μπορούσε να κριθεί υπερβολικό, το συμπέρασμα αυτό μπορεί να έχει ως συνέπεια την ακύρωση των σχετικών άρθρων της προσβαλλομένης αποφάσεως μόνο σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι είχε ως συνέπεια την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας (προπαρατεθείσα απόφαση της 20ής Απριλίου 1999, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκέψη 122, μη αναιρεθείσα ως προς το σημείο αυτό με την προπαρατεθείσα απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*).
- 45 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα δεν υποστηρίζει ότι η προβαλλόμενη μη τήρηση εύλογης προθεσμίας κατά την εξέταση της καταγγελίας εκ μέρους της Επιτροπής είχε ως συνέπεια, εν προκειμένω, την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Όπως επιβεβαιώθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η JCB Service απλώς υποστηρίζει ότι η μακρά διάρκεια της προθεσμίας εμφανίζει τη μεροληπτικότητα και την κακή διαχείριση του φακέλου εκ μέρους της Επιτροπής και αποδεικνύει ως εκ τούτου το παράνομο της προσβαλλομένης αποφάσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές και χωρίς να χρειάζεται να αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί της δήθεν υπερβολικής διάρκειας της εξέτασης της καταγγελίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο λόγος ακυρώσεως, όπως έχει διατυπωθεί, δεν μπορεί να προκαλέσει την πλήρη ή τη μερική ακύρωση του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως.

- 46 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως, ο οποίος δεν μπορεί να θίξει τη νομιμότητα της προσβαλλομένης απόφασης, τόσο ως προς την αίτηση χορηγήσεως απαλλαγής, όσο και ως προς την παράβαση, πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται η παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 47 Η JCB Service υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν της παρέσχε τη δυνατότητα να τύχει δίκαιης ακροάσεως και δεν τήρησε την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας, η οποία έχει εφαρμογή επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού που μπορούν να έχουν ως συνέπεια την επιβολή προστίμων στις επιχειρήσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψεις 149 και 150). Έτσι, η Επιτροπή παρέβη το καθήκον αμεροληψίας που υπέχει, διότι εξέτασε μεροληπτικά τα πραγματικά περιστατικά, παραβλέποντας τα απαλλακτικά στοιχεία και συνάγοντας από αυτά την ενοχή της, κατά παράβαση της αρχής του ευεργετήματος της αμφιβολίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2707, σκέψη 269, και προτάσεις του δικαστή B. Vesterdorf, ασκούντος καθήκοντα γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-1/89, Rhône-Poulenc κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-867, II-869, II-954 και II-956).
- 48 Η JCB Service προσάπτει στην Επιτροπή ότι αμέσως σχημάτισε δυσμενή γνώμη ως προς αυτήν, χωρίς να έχει ελέγξει μήπως είχαν κοινοποιηθεί συμφωνίες διανομής, κατόπιν δε, άπαξ διέθετε πλήρη φάκελο, ότι παρέμεινε αμετακίνητη στην αρχική της θέση, σύμφωνα με την οποία τεκμαιρόταν η ενοχή της επιχειρήσεως. Η προσφεύγουσα φρονεί, προβάλλοντας παραδείγματα προς υποστήριξη της απόψεώς της, ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε ή απέκρυψε απαλλακτικά αποδεικτικά στοιχεία και ότι ερμήνευσε εσφαλμένως έγγραφα και περιστασίες της υποθέσεως.

- 49 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η διαδικασία διεξήχθη κατά τρόπο δίκαιο, δεδομένου ότι η JCBamford Excavators ακούστηκε δύο φορές και είχε προηγουμένως πρόσβαση στον φάκελο. Η Επιτροπή προσθέτει ότι εξέδωσε τη δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων διότι οι γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις της προσφεύγουσας την ώθησαν να εξετάσει εμπειριστατωμένα την κοινοποίηση του 1973 και να αναθεωρήσει την εκτίμησή της. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή αμφισβητεί ότι ενήργησε μεροληπτικά.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 50 Ο λόγος ακυρώσεως έχει δύο σκέλη. Αφενός, αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας που διέπεται, όσον αφορά την εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, από το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 και από τον κανονισμό 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1963, περί των ακροάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 37). Οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν να παρέχεται στις επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως η δυνατότητα, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, να καθιστούν λυσιτελώς γνωστή την άποψή τους ως προς όλες τις αιτιάσεις που περιλαμβάνονται στην απόφαση (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 215, σκέψη 9, και προπαρατεθείσα απόφαση SCK και FNK κατά Επιτροπής, σκέψη 65). Αφετέρου, η προσφεύγουσα επικαλείται την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας που αποτελεί μέρος της κοινοτικής έννομης τάξεως και έχει εφαρμογή επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των αφορώντων τις επιχειρήσεις κανόνων ανταγωνισμού που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων ή περιοδικών χρηματικών ποινών (προπαρατεθείσα απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, σκέψεις 149 και 150, και απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-235/92 P, Montecatini κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4539, σκέψεις 175 και 176).
- 51 Όσον αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, όπως επισημάνθηκε στα σημεία 16 και 18 ανωτέρω, η JCBamford Excavators είχε τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της και έτυχε ακροάσεως ενώπιον της Επιτροπής κατόπιν και των δύο ανακοινώσεων αιτιάσεων.

- 52 Η κατάρτιση δεύτερης ανακοινώσεως αιτιάσεων κατέστη αναγκαία λόγω των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν ως απάντηση στην πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων, οι οποίες επισήμαιναν, ειδικότερα, την ύπαρξη κοινοποιηθεισών συμφωνιών. Η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να αναθεωρήσει τις αιτιάσεις της, λαμβανομένων υπόψη των συμφωνιών αυτών, διότι το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17 της απαγόρευε να επιβάλει πρόστιμο στην JCB για κοινοποιηθείσες ρήτρες. Η επανεξέταση της παραβάσεως, λαμβανομένων υπόψη των νέων αυτών στοιχείων, και η έκδοση της δεύτερης ανακοινώσεως αιτιάσεων όχι μόνο δεν έθιξαν τα δικαιώματα άμυνας, αλλά είχαν ως σκοπό την κάλυψη των αρχικών κενών της διαδικασίας και τη διόρθωση των σφαλμάτων εκτιμήσεως που υπήρχε κίνδυνος να προκληθούν (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972, 51/69, Bayer κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 185, σκέψη 11). Κατά συνέπεια, από την άποψη αυτή, η διαδικασία που ακολουθήθηκε δεν ενέχει, παρατυπία ούτε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.
- 53 Το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή εξέδωσε δύο διαδοχικές ανακοινώσεις αιτιάσεων δεν αρκεί για να αποδειχθεί η παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας. Εξάλλου, δεν θα μπορούσε να προσαφθεί ενδεχομένως στην Επιτροπή η υιοθέτηση γενικού τεκμηρίου ενοχής της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως, παρά μόνον αν οι διαπιστώσεις περί τα πραγματικά περιστατικά στις οποίες προέβη με την απόφαση δεν στηρίζονταν στα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε.
- 54 Ως παράδειγμα της προβαλλομένης μεροληψίας της Επιτροπής, η JCB Service αναφέρει, πρώτον, ένα σημείωμα της 16ης Μαΐου 1995 του διευθυντή της υπηρεσίας πωλήσεων, σταλέν στους διευθύνοντες των εταιριών του ομίλου, το οποίο επισημαίνει ότι η απαγόρευση των παραλλήλων εισαγωγών θα αντέβαινε στις αποφάσεις της Επιτροπής και στη νομολογία του Δικαστηρίου. Η JCB Service ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε το έγγραφο αυτό για να αποδείξει την εκ μέρους της JCB γνώση του κοινοτικού δικαίου, πράγμα το οποίο αποτελεί επιβαρυντική κατάσταση. Η JCB Service όμως δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι δεν γνώριζε τις επιταγές του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, πράγμα το οποίο αποδεικνύει, άλλωστε, η κοινοποίηση των συμφωνιών της αμέσως μόλις το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η ανησυχία της JCB όσον αφορά το συμβιβαστό των συμφωνιών και των πρακτικών της προς το κοινοτικό δίκαιο, η οποία απορρέει από το προαναφερθέν σημείωμα, αποτελεί αντικειμενική διαπίστωση περί τα πραγματικά περιστατικά, την οποία άλλωστε

δεν διαψεύδει η προσφεύγουσα. Συνεπώς, το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη το εν λόγω έγγραφο και τη συμπεριφορά που προκύπτει από αυτό δεν εμφανίζει μεροληπτική συμπεριφορά εκ μέρους της Επιτροπής.

- 55 Η JCB Service υποστηρίζει, δεύτερον, ότι η Επιτροπή ερμήνευσε εσφαλμένως την από 13 Απριλίου 1995 επιστολή της Berkeley JCB προς την JCB Sales, μνεία της οποίας γίνεται στο σημείο 89 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η επιστολή αυτή αναφέρει ότι ενδεχόταν να προσεγγίσουν τον διανομέα αυτόν τόσο τελικοί χρήστες όσο και αντιπρόσωποι («by both end users and agents»). Ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Επιτροπή ερμήνευσε εσφαλμένως τη φράση αυτή, εκθέτοντας στο σημείο 143 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι επρόκειτο περί τελικών χρηστών του εξωτερικού και περί των νομίμων αντιπροσώπων τους («overseas emd-users and their duly appointed agents»), η ενδεχόμενη ανακρίβεια αυτή δεν αποδεικνύει αφ' εαυτής μεροληπτική στάση, αλλά, στη χειρότερη των περιπτώσεων, εμφανίζει κακή κατανόηση του εγγράφου.
- 56 Τρίτον, η JCB Service φρονεί ότι η Επιτροπή θεωρούσε πάντοτε δεδομένη την ενοχή της. Έτσι, της προσάπτει ότι δεν έλαβε υπόψη της την απόφαση του *cour d'appel de Paris* της 8ης Απριλίου 1998 η οποία ήταν υπέρ της. Η απόφαση, η οποία κρίνει ότι η Central Parts χρησιμοποίησε την ένδειξη JCB άνευ αδείας και εξαφάνισε τους αριθμούς σειράς από μηχανήματα της JCB, καταλήγει ότι η Central Parts προέβη σε πράξεις αθεμίτου ανταγωνισμού κατά της JCB. Η Επιτροπή ερμήνευσε επίσης εσφαλμένως την «ένδικη διαφορά Rouvière», από το όνομα ενός πελάτη της Central Parts, ο οποίος είχε αγοράσει ένα μηχάνημα JCB από αυτήν, το οποίο αυτός ο μη εξουσιοδοτημένος διανομέας επισκεύασε στη συνέχεια πλημμελώς. Το γεγονός όμως ότι ο καταγγέλλων σε μια διαδικασία εφαρμογής του κανονισμού 17 είχε, ενδεχομένως, επιλήψιμη συμπεριφορά, για την οποία καταδικάστηκε με δικαστική απόφαση δεν ασκεί επιρροή στο υποστατό των παραβάσεων που διαπιστώθηκαν εις βάρος της JCB και οι οποίες, επιπλέον, είναι αυτοτελείς.
- 57 Η JCB Service ισχυρίζεται, τέταρτον, ότι η ηχογράφηση της συζητήσεως που διεξήχθη στις 6 Νοεμβρίου 1996 στους χώρους του εξουσιοδοτημένου

διανομέα Watling JCB μεταξύ των υπαλλήλων της ΓΔ Ανταγωνισμού και των υπευθύνων του διανομέα, την οποία πραγματοποίησαν οι υπάλληλοι της διευθύνσεως αυτής, αποτελούσε απαλλακτικό αποδεικτικό στοιχείο το οποίο η Επιτροπή κακώς δεν έλαβε υπόψη της.

- 58 Από το δακτυλογραφημένο κείμενο της ηχογραφήσεως, το οποίο κατατέθηκε στη δικογραφία κατά τη διάρκεια της παρούσας δίκης, όπως επισημαίνεται στις σκέψεις 27, 28 και 30 ανωτέρω, προκύπτει ότι τα στοιχεία που παρέσχε η Watling JCB στην Επιτροπή κατά τη διάρκεια της συζητήσεως αυτής αφορούν κυρίως τον τρόπο κατά τον οποίο εφαρμόζονταν οι περιορισμοί που επιβάλλονταν στις πωλήσεις εκτός των προβλεπομένων από τη σύμβαση περιοχών, τις σχέσεις μεταξύ της προσφεύγουσας και της JCB Dealer Association (ενώσεως μεταπωλητών της JCB), τα τέλη εξυπηρετήσεως μετά την πώληση και την κατάρτιση τιμοκαταλόγων λιανικής πωλήσεως. Από την προκύπτουσα από τη συζήτηση περιγραφή των σχέσεων μεταξύ του ομίλου JCB και ενός από τους εξουσιοδοτημένους διανομείς του, κανένα στοιχείο δεν μπορεί να απομονωθεί σαφώς ως απόδειξη, αρνητική ή θετική, περί του ότι οι πρακτικές του δικτύου διανομής συνιστούσαν παράβαση. Συνεπώς, προφανώς δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της το έγγραφο, κατά την εκ μέρους της εξέταση των στοιχείων της παραβάσεως, προκειμένου να αποκρύψει ένα απαλλακτικό αποδεικτικό στοιχείο. Εξάλλου, η Επιτροπή δηλώνει ότι δεν έλαβε υπόψη της το έγγραφο αυτό διότι είχε αμφιβολίες ως προς το νομότυπο των συνηθικών λήψεώς του, πράγμα το οποίο αποτελεί, εν προκειμένω, ευλογοφανή εξήγηση.
- 59 Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη των προπεριγραφισίων περιστάσεων και του περιεχομένου της επίμαχης ηχογραφήσεως, η απόφαση της Επιτροπής να μην περιλάβει το έγγραφο αυτό μεταξύ των εγγράφων του φακέλου δεν μπορεί να αρκέσει προς απόδειξη της αιτίας της περί μεροληψίας κατά την εξέταση της υποθέσεως, που προσήφθη στην Επιτροπή.
- 60 Επομένως, από τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας δεν προκύπτει ότι η Επιτροπή ερμήνευσε τα έγγραφα και τα πραγματικά περιστατικά με προκατάληψη και μεροληψία ούτε απέδειξε την ύπαρξη μεροληπτικής συμπεριφορές εις βάρος της JCB. Ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από την παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας κατά την εξέταση των αποδείξεων πρέπει, κατά συνέπεια, ν' απορριφθεί.

- 61 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν προσβλήθηκε το δικαίωμα της προσφεύγουσας να ακουστεί και δεν παραβιάστηκε η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται η προσβολή του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 62 Η JCB Service προσάπτει στην Επιτροπή ότι προσέβαλε το δικαίωμά της να έχει πρόσβαση σε έγγραφα περιληφθέντα στον φάκελο τα οποία, κατ' αυτήν, είχαν σημασία για την άμυνά της και δεν αποτελούσαν εσωτερικά έγγραφα της Επιτροπής στα οποία αυτή μπορούσε να μην επιτρέψει την πρόσβαση (έγγραφα 1 έως 19, μνεία των οποίων γίνεται στη σκέψη 24 ανωτέρω).
- 63 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η JCB είχε πρόσβαση σε όλα τα μη απόρρητα έγγραφα του φακέλου της. Όσον αφορά τα έγγραφα που φέρουν τους αριθμούς 6 έως 10, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν τα χρησιμοποίησε για την απόδειξη της παραβάσεως και ότι, κατά συνέπεια, δεν θα ήσαν χρήσιμα για την άμυνα της επιχειρήσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 64 Η πρόσβαση στον φάκελο εμπίπτει στις διαδικαστικές εγγυήσεις που έχουν ως προορισμό την προστασία των δικαιωμάτων άμυνας. Η προσβολή του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο που διατηρεί η Επιτροπή κατά τη διαδικασία που προηγείται της εκδόσεως αποφάσεως στον τομέα του ανταγωνισμού μπορεί, κατ' αρχήν, να επισύρει ακύρωση αυτής της αποφάσεως

οσάκις έχουν θιγεί τα δικαιώματα άμυνας της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως. Στην περίπτωση αυτή, η σημειωθείσα προσβολή δεν θεραπεύεται απλώς και μόνον με το να καταστεί η πρόσβαση δυνατή κατά την ένδικη διαδικασία επί προσφυγής περί ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής. Όταν η πρόσβαση διασφαλίστηκε στο στάδιο αυτό, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι, εάν είχε πρόσβαση στα μη ανακοινωθέντα έγγραφα, η απόφαση της Επιτροπής θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο, αλλά μόνον ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα εν λόγω έγγραφα προς άμυνά της (προπαρατεθείσα απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκέψεις 316 έως 318).

- 65 Σύμφωνα με τις ανωτέρω υπομνησθείσες αρχές, πρέπει να εξετασθεί αν η άρνηση της Επιτροπής να παράσχει στην JCB πρόσβαση στα επίδικα έγγραφα, τα οποία διαβιβάστηκαν μόνο στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, εμπόδισε την προσφεύγουσα να λάβει γνώση εγγράφων που μπορούσαν να χρησιμεύσουν για την άμυνά της και, κατά τον τρόπο αυτόν προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας.
- 66 Το έγγραφο στο οποίο η προσφεύγουσα έδωσε τον αριθμό 1 αποτελεί κατάλογο των εξουσιοδοτημένων διανομέων της JCB για την Benelux, βασισμένο σε μια επίσημη δημοσίευση της JCB, τον οποίο η Central Parts διαβίβασε στην Επιτροπή στο πλαίσιο της εξετάσεως της καταγγελίας της. Τα πληροφοριακά στοιχεία που περιέχονταν στο έγγραφο αυτό, υπό την μορφή απλού ευρετηρίου διευθύνσεων, ήσαν προφανώς γνωστά στην JCB και η προσφεύγουσα δεν ισχυρίζεται καν ότι η μη διαβίβαση του εγγράφου αυτού είχε ως συνέπεια την προσβολή των δικαιωμάτων της.
- 67 Τα έγγραφα στα οποία η προσφεύγουσα έδωσε τους αριθμούς 2, 11, 12, 13, 14, 15, 16 και 17 αποτελούν αιτήσεις παροχής πληροφοριών απευθυνθείσες στην Central Parts, στην Gunn JCB και στην Watling JCB εκ μέρους της Επιτροπής, στον πλαίσιο των ελεγκτικών εξουσιών της που αντιλούνται από το άρθρο 14 του κανονισμού 17. Δεδομένου ότι πρόκειται για απλές αιτήσεις παροχής πληροφοριών, δεν περιέχουν κανένα χρήσιμο στοιχείο για την άμυνα της JCB. Συνεπώς, η άρνηση διαβιβάσεώς τους δεν έθιξε τα δικαιώματα άμυνας.

- 68 Τα έγγραφα που φέρουν τους αριθμούς 3, 18 και 19 αποτελούν απαντήσεις στις αιτήσεις παροχής πληροφοριών τις οποίες αναφέρει η σκέψη 67 ανωτέρω, δυνάμει, ως προς την πρώτη, του άρθρου 14 και, ως προς τις δύο άλλες, του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Τα έγγραφα αυτά διακυβεύουν τις πηγές πληροφοριών της Επιτροπής. Ορθώς η Επιτροπή αντέταξε, εν προκειμένω, το απόρρητο και αρνήθηκε να παράσχει πρόσβαση στα στοιχεία αυτά του φακέλου στην JCB κατά τη διοικητική διαδικασία.
- 69 Τέλος, τα έγγραφα που φέρουν τους αριθμούς 6, 7, 8, 9 και 10 αφορούν τη συζήτηση μεταξύ των υπαλλήλων της ΓΔ Ανταγωνισμού και των υπευθύνων της Watling JCB, η οποία διεξήχθη στους χώρους της Watling JCB στις 6 Νοεμβρίου 1996 (βλ. τις σκέψεις 57 και 58 ανωτέρω). Μολονότι περιέχει μαρτυρίες ως προς τον συγκεκριμένο τρόπο λειτουργίας, από την οπτική γωνία των εξουσιοδοτημένων διανομένων, του δικτύου διανομής της JCB, η συζήτηση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ικανή να χρησιμεύσει για την άμυνα της εμπλεκομένης επιχείρησης.
- 70 Πράγματι, αφενός, τα στοιχεία στα οποία αναφέρονται οι μετασχόντες στη συζήτηση εντοπίζονται όλα σε άλλα έγγραφα του φακέλου, επί των οποίων η επιχείρηση είχε τη δυνατότητα να εκφράσει την άποψή της, είτε πρόκειται για τις πωλήσεις εκτός των προβλεπόμενων από τη σύμβαση περιοχών, είτε για τις σχέσεις μεταξύ της προσφεύγουσας και της JCB Dealer Association, είτε για τα τέλη εξυπηρέτησως μετά την πώληση είτε για την κατάρτιση τιμοκαταλόγων λιανικής πώλησως. Όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 58 ανωτέρω, το δακτυλογραφημένο κείμενο της ηχογραφήσως δεν περιέχει κανένα στοιχείο δυνάμενο να απομονωθεί ως απόδειξη, αρνητική ή θετική, περί του ότι οι πρακτικές του δικτύου διανομής συνιστούσαν παράβαση. Εξάλλου, η προσβαλλομένη απόφαση βασίζεται στα εν λόγω έγγραφα και όχι στο περιεχόμενο της συζητήσως, ως προς το οποίο η JCB προσάπτει ακριβώς στην Επιτροπή, στο πλαίσιο του προηγουμένως εξετασθέντος λόγου ακυρώσως, ότι δεν το έλαβε υπόψη της.
- 71 Αφετέρου, τα περιστατικά της υπό κρίση υποθέσως επιτρέπουν να θεωρηθεί αποδεδειγμένο ότι η JCB γνώριζε, μέσω του διανομέα της, Watling JCB, το περιεχόμενο της συζητήσως πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσως. Ειδικότερα, τα πραγματικά περιστατικά που εκτίθενται στο σημείο 4.59 του δικογράφου της προσφυγής συνεπάγονται ότι η JCB έλαβε αντίγραφο του εγγράφου από την Watling JCB πριν από την έκδοση της αποφάσως. Εξάλλου, η ίδια η JCB Service ομολογεί ότι πληροφορήθηκε από

την Watling JCB την επιθεώρηση που διεξήγαγε η Επιτροπή στους χώρους της και τη συζήτηση που ηχογραφήθηκε τη δεύτερη ημέρα της επιθεωρήσεως αυτής. Η JCB Service δεν αναφέρει την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε τις πληροφορίες αυτές, αλλά, προσάπτοντας συγχρόνως στην Επιτροπή ότι δεν της παρέσχε πρόσβαση στο έγγραφο, δεν υποστηρίζει ότι, κατά τη διαδικασία, αγνοούσε το περιεχόμενό της.

- 72 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται η προσβολή του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο και η συνακόλουθη προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει να απορριφθεί.
- 73 Εξάλλου παρέλκει η κρίση επί του αιτήματος προσκομίσεως ορισμένων εγγράφων του φακέλου, στα οποία δεν επιτράπη στην JCB η πρόσβαση κατά τη διοικητική διαδικασία, δεδομένου ότι τα έγγραφα αυτά ανακοινώθηκαν καθ' ολοκληρία στην προσφεύγουσα κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία.

2. Επί του βασίμου της προσβαλλομένης αποφάσεως

Επί του λόγου ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται η έλλειψη αποδείξεως της παραβάσεως

- 74 Η Επιτροπή επισήμανε πέντε στοιχεία συνιστώντα παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, τα οποία εκτίθενται στο σημείο 20 ανωτέρω.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις των διαδίκων επί της κοινοποίησης

- 75 Η JCB Service ισχυρίζεται ότι, αφού κοινοποίησε τις συμφωνίες της από το 1973, τις τροποποίησε λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις της Επιτροπής και αφού απέστειλε τις αναθεωρημένες συμφωνίες της το 1975, κατόπιν δε τις τροποποιήσεις τους το 1980 και το 1995, μπορούσε να θεωρήσει, ελλείπει κάθε εκδηλώσεως της διοικητικής αρχής μέχρι την υποβληθείσα από την Central Parts καταγγελία το 1996, ότι οι τροποποιηθείσες και, κατ' αυτήν, νομοτύπως κοινοποιηθείσες συμφωνίες της ήταν σύμφωνες προς το κοινοτικό δίκαιο και εγκρίθηκαν σωπηρώς από την Επιτροπή.
- 76 Η Επιτροπή εκθέτει ότι μόνον οι συμφωνίες διανομής που κοινοποιήθηκαν προσηκόντως, σύμφωνα με το έντυπο A/B, στις 30 Ιουνίου 1973, οι οποίες αφορούσαν όλα τα κράτη τότε μέλη της Κοινότητας, πλην της Γαλλικής Δημοκρατίας, και οι αποσταλείσες στις 18 Δεκεμβρίου 1975 συμφωνίες, οι οποίες τροποποιούσαν ορισμένες από τις προηγούμενες, μπορούν να θεωρηθούν ως συννόμως κοινοποιηθείσες. Αντιθέτως, οι διαβιβασθείσες το 1980 και το 1995 συμβάσεις, δεδομένου ότι δεν κοινοποιήθηκαν μέσω του απαιτούμενου εντύπου A/B, δεν κοινοποιήθηκαν εγκύρως, κατά την καθή. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το κοινοτικό δίκαιο και, ειδικότερα, ο κανονισμός 17, δεν επιτρέπουν να γίνει δεκτή η άποψη της JCB Service περί σωπηρής εγκρίσεως ή περι τεκμηρίου νομιμότητας.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 77 Το ζήτημα που θέτουν κατά τα άνω οι διάδικοι έγκειται στο αν, ανεξαρτήτως της αποστολής το 1975 τροποποιημένων συμφωνιών κατόπιν των παρατηρήσεων της Επιτροπής, ως προς την οποία η Επιτροπή δέχεται ότι εμπίπτει στην έννοια της κοινοποίησης, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 76 ανωτέρω, οι μεταγενέστερες συμφωνίες που απεστάλησαν το 1980 και το 1995 μπορούν να θεωρηθούν ως συννόμως κοινοποιηθείσες από πλευράς των επιταγών του κανονισμού 17 και του κανονισμού 27 της Επιτροπής, της 3ης Μαΐου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής του κανονισμού 17 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 34), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1133/68 της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 1968 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 78), και αντικαταστάθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 3385/94 της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με

τη μορφή, το περιεχόμενο και τις λοιπές προϋποθέσεις των αιτήσεων και κοινοποιήσεων που υποβάλλονται κατ' εφαρμογή του κανονισμού 17 (ΕΕ L 377, σ. 28), ο οποίος άρχισε να ισχύει την 1η Μαρτίου 1995.

- 78 Τα έγγραφα τα οποία έστειλε η JCB το 1980 και το 1995 αφορούν τη συμφωνία με τους διανομείς του Ηνωμένου Βασιλείου και το ζήτημα της νομιμότητάς τους μπορεί να επηρεάσει την εξέταση του πρώτου στοιχείου της παραβάσεως το οποίο αφορά τους περιορισμούς που επιβάλλονταν στις παθητικές πωλήσεις των εξουσιοδοτημένων διανομέων του Ηνωμένου Βασιλείου (βλ., κατωτέρω, σκέψεις 86 έως 89).
- 79 Κατά παγία νομολογία, τα αποτελέσματα της κοινοποίησης ισχύουν μόνο για τις συμβάσεις με πανομοιότυπο περιεχόμενο που έχει συνάψει η ίδια επιχείρηση (απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1970, 1/70, Rochas, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 361, σκέψη 5). Η χρήση του εντύπου είναι υποχρεωτική και συνιστά προϋπόθεση του κύρους της κοινοποίησης (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως 215/78 και 218/78, Van Landewyck κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207, σκέψεις 61 και 62), πρέπει δε να γίνεται νέα κοινοποίηση σε περίπτωση επιτάσεως ή επεκτάσεως των περιορισμών και, κατά μείζονα λόγο, θεσπίσεως νέων περιορισμών (απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Απριλίου 1997, C-39/96, Free Record Shop, Συλλογή 1997, σ. I-2303, σκέψη 15). Μια επιχείρηση δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι οι ρήτρες αποκλειστικότητας που περιλαμβάνονταν σε κοινοποιηθείσα συμφωνία είχαν παύσει να ισχύουν, αν δεν έχει κοινοποιήσει σύμφωνα με τον προβλεπόμενο από τον κανονισμό 17 τύπο τις τροποποιήσεις που έγιναν. Η Επιτροπή και ο δικαστής θα λάβουν υπόψη τους μόνον την αρχικώς κοινοποιηθείσα συμφωνία (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 1984, 43/82 και 63/82, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 19, σκέψη 8). Μόνο στην ειδική περίπτωση της ανανέωσης μιας αιτήσεως χορηγήσεως απαλλαγής έκρινε το Δικαστήριο επαρκή την αποστολή της αιτήσεως ανανέωσης και των τροποποιήσεων χωρίς να απαιτήσει νέα επίσημη κοινοποίηση (απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Οκτωβρίου 1986, 75/84, Metro κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 3021, σκέψεις 29 έως 31).
- 80 Εξάλλου, όπως ορθώς παρατηρεί η Επιτροπή, το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, όσον αφορά πολύ συγκεκριμένα το σύστημα κοινοποίησης που προβλέπει ο κανονισμός 17, δεν περιέχει κανένα μηχανισμό σιωπηρής εγκρίσεως των κατά τα άνω κοινοποιηθεισών συμφωνιών.

- 81 Εν προκειμένω, η συμφωνία του 1980 περιέχει νέες ρήτρες αφορώσες, ειδικότερα, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται για τη λήξη των συμβατικών σχέσεων. Περιέχει προσθήκες αφορώσες τις υποχρεώσεις του διανομέα. Το άρθρο 4, που αφορά τις πωλήσεις χονδρικής και περιορίζει την ελευθερία των διανομένων συναφώς, τροποποιήθηκε με τη νέα συμφωνία. Στη σύμβαση όπως ίσχυε το 1995, το άρθρο 4 καταρτίστηκε εκ νέου όσον αφορά τους περιορισμούς που επιβάλλονταν στους διανομείς. Επιπλέον, θεσπίστηκαν νέες υποχρεώσεις εις βάρος των διανομένων.
- 82 Λαμβανομένων υπόψη των ουσιωδών τροποποιήσεων που επήλθαν κατά τα άνω στις συμφωνίες αυτές και των νέων ρητρών που προστέθηκαν σ' αυτές, η JCB έπρεπε να προβεί, όταν έστειλε τα έγγραφα το 1980 και το 1995, σε κοινοποίηση συμπληρώνοντας το προβλεπόμενο προς τούτο έντυπο προκειμένου να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει προσηκόντως τον έλεγχο με τον οποίο έχει επιφορτισθεί. Κατά συνέπεια, μόνον οι συμφωνίες που κοινοποιήθηκαν το 1973 και τροποποιήθηκαν το 1975 σε απάντηση στις παρατηρήσεις της Επιτροπής πρέπει να θεωρηθούν ως συννόμως κοινοποιηθείσες.

Επί του πρώτου στοιχείου της παραβάσεως, το οποίο αφορά τους περιορισμούς των παθητικών πωλήσεων από διανομείς στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία και στην Ιταλία, προς μη εξουσιοδοτημένους διανομείς, προς τελικούς χρήστες ή προς διανομείς εγκατεστημένους εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών και, ιδιαίτερα, σε άλλα κράτη μέλη

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 83 Η JCB Service ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την αιτίαση ότι επιβλήθηκαν περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων από εξουσιοδοτημένους διανομείς στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία και στην Ιταλία, σύμφωνα με τους οποίους απαγορεύονταν οι εξαγωγές ακόμη και προς τελικούς χρήστες και προς εξουσιοδοτημένους διανομείς εγκατεστημένους εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών τους και, ιδιαίτερα, σε άλλα κράτη μέλη και ότι η μόνη ρητή απαγόρευση την οποία περιέχουν οι συμφωνίες

της αφορά τις πωλήσεις προς μη εξουσιοδοτημένους διανομείς. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι η πλειονότητα των εγγράφων τα οποία επικαλέστηκε η Επιτροπή αφορούν την εφαρμογή του άρθρου 4 των κοινοποιηθεισών συμφωνιών. Η JCB Service υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η στάση της έναντι των «ύποπτων» εξαγωγών (grey exports) αφορούσε τους παράλληλους επιχειρηματίες, εκτός του δικτύου της, και ότι τα έγγραφα που αναφέρει συναφώς η προσβαλλομένη απόφαση δεν είναι ουσιώδη για την απόδειξη της προσαπτομένης συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς.

- 84 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η JCB όντως επέβαλε περιορισμούς στις παθητικές πωλήσεις εκτός της απονεμηθείσας σε κάθε εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπο περιοχής, παρεμβαίνοντας στις πωλήσεις προς εξαγωγή εκ μέρους των εγκατεστημένων στο Ηνωμένο Βασίλειο διανομέων της, υποχρεώνοντας τους Ιταλούς διανομείς να πωλούν αποκλειστικώς στην απονεμηθείσα περιοχή, εξαρτώντας από την έγκρισή της τις εκ μέρους των Ιρλανδών διανομέων της παραδόσεις εκτός της απονεμηθείσας περιοχής και μετέχοντας, μέσω της γαλλικής θυγατρικής της, στη διαπραγμάτευση των τελών εξυπηρέτησεως μετά την πώληση στη Γαλλία. Η Επιτροπή προσθέτει ότι το άρθρο 4 των κοινοποιηθεισών συμφωνιών εφαρμόστηκε κατά διαφορετικό και περιοριστικότερο τρόπο απ' ό,τι προέβλεπε η διατύπωση καθαυτή της κοινοποιηθείσας ρήτρας. Η καθής φρονεί, εξάλλου, ότι η JCB αποθάρρυνε ενεργά όλες τις πωλήσεις στο εξωτερικό, είτε γίνονταν από εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους είτε από μη εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους στην περίπτωση των παραλλήλων εξαγωγών.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 85 Το στοιχείο της παραβάσεως στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 1, στοιχείο α', της προσβαλλομένης αποφάσεως αφορά έναν περιορισμό των παθητικών πωλήσεων των εξουσιοδοτημένων διανομέων στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία και στην Ιταλία, οι οποίοι εμποδίστηκαν να πωλήσουν ή αποτράπηκαν από τις πωλήσεις όχι μόνον προς μη εξουσιοδοτημένους διανομείς, αλλά και προς τελικούς χρήστες. Ο περιορισμός αυτός, ο οποίος έχει ως αντικείμενο και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της διαθέσεως και την κατανομή των αγορών, απαγορεύεται από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', ΕΚ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1984, 86/82, Hasselblad κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 883, σκέψη 46).

— Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο

- 86 Οι κοινοποιηθείσες συμφωνίες που αφορούν τους διανομείς και τους κύριους μεταπωλητές του Ηνωμένου Βασιλείου (καταχωρισθείσες, αντιστοίχως, υπό τους αριθμούς IV 28696 και IV 28697), όπως τροποποιήθηκαν το 1975 κατόπιν των παρατηρήσεων της Επιτροπής, περιέχουν ένα άρθρο 4, το οποίο ορίζει, ως προς τους μεν, ότι «[ο] διανομέας συμφωνεί διά της παρούσης να πωλεί χονδρικώς προϊόντα της JCB προς μεταπώληση μόνο σε εγκεκριμένο μεταπωλητή ή, όσον αφορά τα προϊόντα Β, σε κύριο αντιπρόσωπο» και, ως προς τους δε, ότι «[ο] κύριος αντιπρόσωπος συμφωνεί διά της παρούσης να πωλεί χονδρικώς προϊόντα της JCB προς μεταπώληση μόνο σε εγκεκριμένο μεταπωλητή». Οι ρήτρες αυτές, οι οποίες προβλέπουν απαγόρευση πώλησεως προς μη εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους, δεν περιέχουν γενική απαγόρευση πώλησεως προς τελικούς μεταπωλητές ούτε προς εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους εκτός της παραχωρηθείσας περιοχής. Η Επιτροπή υποστηρίζει όμως ότι η εν λόγω ρήτρα ερμηνεύθηκε ως ενέχουσα γενική απαγόρευση των πωλήσεων εκτός συμβατικής περιοχής.
- 87 Η JCB Service υποστηρίζει ότι τα έγγραφα επί των οποίων βασίστηκε η Επιτροπή στα σημεία 143 και 144 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκειμένου να κρίνει ότι οι περιορισμοί αποδείχθηκαν, δεν επιτρέπουν το συμπέρασμα αυτό.
- 88 Συναφώς, σε επιστολή την οποία απέστειλε στις 26 Οκτωβρίου 1992 η Watling JCB στον γραμματέα του «Queen's Award Office» (κρατικής διακρίσεως προς επιβράβευση των αποτελεσμάτων όσον αφορά τις εξαγωγές) προκειμένου να βραβευθεί για τα αποτελέσματά της όσον αφορά τις εξαγωγές, η εταιρία αυτή αναφέρει ρητώς ότι η συμφωνία διανομής που έχει συνάψει της απαγορεύει να πωλεί μηχανές ή νέα ανταλλακτικά προς εξαγωγή. Από επιστολή της Berkeley JCB προς την JCB Sales της 13ης Απριλίου 1995 προκύπτει ότι αυτός ο εξουσιοδοτημένος διανομέας θεωρεί ότι δεσμεύεται από μια ρήτρα η οποία του απαγορεύει να πωλεί εκτός της συμβατικής περιοχής του και υπόσχεται να συμβουλευέται την JCB σε περίπτωση ύποπτων αιτήσεων τόσο από τελικούς χρήστες όσο και από αντιπροσώπους. Σε επιστολή της 21ης Νοεμβρίου 1995, η TC Harrison JCB, ένας άλλος εξουσιοδοτημένος διανομέας, εξηγεί στην Central Parts ότι δεν έχει δικαίωμα εξαγωγής. Μια επιστολή της Gunn JCB προς την JCB Sales της 30ής Νοεμβρίου 1992, με την οποία αυτός ο εξουσιοδοτημένος διανομέας δικαιολογείται για την πώληση ενός καινούριου μηχανήματος στη Γαλλία, επιβεβαιώνει ότι η JCB Sales μεριμνά για την εκ μέρους των

αντιπροσώπων της τήρηση της εδαφικής αποκλειστικότητας. Τα έγγραφα αυτά αποδεικνύουν, κατά τρόπο συγκλίνοντα, ότι κάποιιοι διανομείς θεώρησαν ότι η σύμβασή τους με την JCB τους υποχρέωνε να ακολουθούν περιοριστικές εμπορικές πρακτικές και, κατά συνέπεια, υιοθέτησαν αντίστοιχη συμπεριφορά πέραν της απαγορεύσεως πωλήσεως σε μη εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους την οποία περιέχει το άρθρο 4, συμπεριφέρθηκαν σαν να υπέκειντο σε γενικότερη απαγόρευση πωλήσεως εκτός της περιοχής τους, ιδίως προς εξαγωγή.

- 89 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, στο Ηνωμένο Βασίλειο, εφαρμόστηκαν περιοριστικές πρακτικές αυτοτελείς προς το περιεχόμενο των κοινοποιηθεισών συμφωνιών. Κατά συνέπεια, το στοιχείο της παραβάσεως το οποίο αφορά τις παθητικές πωλήσεις των εξουσιοδοτημένων διανομέων προς εξουσιοδοτημένους διανομείς και προς τελικούς χρήστες εγκατεστημένους εκτός της περιοχής τους έχει αποδειχθεί.

— Όσον αφορά την Ιρλανδία

- 90 Οι τυποποιημένες συμφωνίες διανομής-εξαγωγής οι οποίες κοινοποιήθηκαν το 1973 και το 1975 όσον αφορά, κυρίως, την Ιρλανδία και οι οποίες ανέφεραν, ως αντισυμβαλλομένη στη χώρα αυτή, την εταιρία Blackwood Hodge (καταχωρισθείσες υπό τον αριθμό IV 28695), δεν περιείχαν ρήτρα απαγορεύουσα τις χονδρικές πωλήσεις προς μη εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους, όπως οι εξετασθείσες όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο στη σκέψη 86 ανωτέρω. Αντιθέτως, η συμφωνία την οποία συνήψε η JCB Sales το 1992 με την Earthmover Commercial Industrial (ECI) JCB, διανομέα της για την Ιρλανδία, περιέχει ένα άρθρο 4, σχετικό με τις χονδρικές πωλήσεις, ανάλογο προς το άρθρο 4 των συμφωνιών που αφορούσαν τους διανομείς και κύριους μεταπωλητές του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως αυτές ίσχυαν το 1975. Η ρήτρα της συμφωνίας του 1992 ορίζει ότι «[ο] αντιπρόσωπος συμφωνεί διά της παρουσίας να πωλεί χονδρικώς προϊόντα της JCB προς μεταπώληση μόνο σε εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπο ή μεταπωλητή». Δεδομένου ότι η συμφωνία δεν κοινοποιήθηκε, επομένως το άρθρο 4, το οποίο αφορά τόσο τις παθητικές πωλήσεις όσο και τις ενεργητικές πωλήσεις, μπορεί να χρησιμεύσει ως στοιχείο για την απόδειξη της παραβάσεως.

- 91 Όσον αφορά την εφαρμογή της συμφωνίας ως προς τις παθητικές πωλήσεις, η JCB Service θέτει υπό αμφισβήτηση την αποδεικτική δύναμη των εγγράφων των οποίων γίνεται μνεία στο σημείο 122 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης απόφασης και στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή για να αποδείξει την παράβαση.
- 92 Από την από 31 Ιανουαρίου 1995 τηλεμοιοτυπία της JCB Service προς την JCB SA και από δύο άλλες τηλεμοιοτυπίες της ECI JCB προς την JCB Sales, της 31ης Ιανουαρίου και της 30ής Μαρτίου 1995, οι οποίες αφορούσαν τις προσπάθειες της Central Parts να αγοράσει ανταλλακτικά από την αποθήκη της ECI JCB στο Cork, προκύπτει ότι ο Ιρλανδός διανομέας απέφευγε να ανταποκριθεί στα αιτήματα της Central Parts, ισχυριζόμενος ότι ήταν αρκετά απασχολημένος στη δική του αγορά, και συγχρόνως ρώτησε την JCB Sales αν έπρεπε να δώσει συνέχεια στις προερχόμενες από τη Γαλλία αιτήσεις εφοδιασμού. Στο πλαίσιο συμβατικών όρων πανομοιότυπων προς αυτούς του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά μη κοινοποιηθέντων, τα πραγματικά αυτά στοιχεία, ενισχυόμενα από τη γενική συμπεριφορά περιορισμού των πωλήσεων εκτός συμβατικής περιοχής στο λοιπό δίκτυο διανομής της JCB, μπορούν να αποδείξουν το στοιχείο της παραβάσεως, δηλαδή τους περιορισμούς που επιβάλλονταν στις παθητικές πωλήσεις εκτός συμβατικής περιοχής.
- 93 Το γεγονός ότι η Irish Competition Authority (ιρλανδική αρχή αρμόδια για τον ανταγωνισμό) χορήγησε στην ECI JCB, με απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 1993, απαλλαγή ανά κατηγορία σχετική με την αποκλειστική της συμφωνία διανομής με την JCB Sales, χωρίς να προβάλλει αντίρρηση ως προς το άρθρο 4, δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των εξουσιών που της απονέμει το κοινοτικό δίκαιο στον τομέα του ανταγωνισμού. Εξάλλου, η απόφαση της Irish Competition Authority, ληφθείσα κατ' εφαρμογήν του Competition Act του 1991, χορηγεί απαλλαγή υπό την επιφύλαξη του άρθρου 81, παράγραφος 1, και του κανονισμού (ΕΟΚ) 1983/83 της Επιτροπής, της 22ας Ιουνίου 1983, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου [81], παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής διανομής (ΕΕ L 173, σ. 1). Κατά παγία δε νομολογία, οι ομοιότητες που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους στον τομέα του ανταγωνισμού και του συστήματος των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να περιορίσουν την αυτονομία που απολαύει η Επιτροπή κατά την εφαρμογή των διατάξεων αυτών και να της επιβάλουν να υιοθετήσει την ίδια εκτίμηση με αυτήν των οργανισμών που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή μιας τέτοιας εθνικής νομοθεσίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 1985, 298/83, CICE κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 1105, σκέψη 27).

94. Εν πάση περιπτώσει, η απόφαση της Irish Competition Authority βασίζεται στο άρθρο 4, όπως αυτό είχε στην προαναφερθείσα στη σκέψη 90 συμφωνία του 1992, συναφθείσα μεταξύ της JCB Sales και της ECI JCB, η οποία δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή.
95. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το στοιχείο της παραβάσεως που αφορά την Ιρλανδία αποδείχθηκε και ως προς τις παθητικές πωλήσεις.

— Όσον αφορά τη Γαλλία

96. Η τυποποιημένη σύμβαση διανομής μεταξύ της JCB SA και της JCB Service και εκάστου εξουσιοδοτημένου διανομέα, η οποία χρονολογείται από το 1991, περιέχει, στο άρθρο 2, μια ρήτρα αμοιβαίας αποκλειστικότητας η οποία απαγορεύει, μεταξύ άλλων, στον εξουσιοδοτημένο διανομέα να πωλεί, να διανέμει ή να προωθεί, άμεσα ή έμμεσα, τα προϊόντα και τα ανταλλακτικά JCB εκτός της συμβατικώς παραχωρηθείσας περιοχής. Αυτή η μη κοινοποιηθείσα συμφωνία, η οποία μπορεί κατά συνέπεια να ληφθεί υπόψη για τη θεμελίωση της παραβάσεως, απαγορεύει τις ενεργητικές πωλήσεις και σύμφωνα με το γράμμα της καθ'αυτό περιέχει επίσης απαγόρευση των παθητικών πωλήσεων εκτός της παραχωρηθείσας περιοχής.
97. Η JCB Service ισχυρίζεται ωστόσο ότι τα έγγραφα στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή στα σημεία 111, 113 και 134 του αιτιολογικού της αποφάσεώς της δεν αποδεικνύουν την ύπαρξη των προσαπτομένων περιορισμών.
98. Συναφώς, μια τηλεομοιοτυπία της 21ης Ιουνίου 1988 της JCB SA προς έναν εξουσιοδοτημένο διανομέα προειδοποιεί τον παραλήπτη ότι οι πωλήσεις εκτός της παραχωρηθείσας περιοχής δεν μπορούν να τύχουν ενισχύσεως ούτε εκπτώσεως και ότι ως προς αυτές θα επιβάλλεται ποινή 8% για την εξυπηρέτηση μετά την πώληση. Σε επιστολή της 10ης Ιανουαρίου 1995 προς έναν από τους εξουσιοδοτημένους διανομείς της, την εταιρία Philippe MPT, η JCB SA, αναφερόμενη σε ρεζιστατικά στα οποία ενεπλάκησαν ο αντιπρόσωπος αυτός και κάποιες εταιρίες πελάτες, αφορώντα τις «πωλήσεις ή προτάσεις εκτός περιοχής», υπενθυμίζει στον εξουσιοδοτημένο διανομέα τις συμβατικές

του υποχρεώσεις. Σε ένα έγγραφο της 31ης Ιανουαρίου 1996 το οποίο απήλυθε στην JCB SA, ένας εξουσιοδοτημένος διανομέας, η Pinault équipement, εγκατεστημένη στην Τουλούζη, παραπονείται για τον ανταγωνισμό εκ μέρους της JCB Île de France (θυγατρικής της JCB SA) στην περιοχή της και για τα παράλληλα δίκτυα της Central Parts και της Renault agricole. Ζητεί από την JCB SA να επέμβει δυναμικά προκειμένου να της διαβιβάζονται οι αιτήσεις για ανταλλακτικά στην περιοχή της Aquitaine. Τα έγγραφα αυτά επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό τις περιοριστικές πρακτικές και τις πρακτικές στεγανοποιήσεως της αγοράς που απέρρεαν από την τυποποιημένη συμφωνία διανομής.

- 99 Η JCB Service επικαλείται την απόφαση του γαλλικού συμβουλίου ανταγωνισμού, εκδοθείσα κατά τη διάρκεια της δίκης, στις 20 Ιουλίου 2001, η οποία κατ' αυτήν αποδεικνύει την έλλειψη περιορισμών επί των παθητικών πωλήσεων. Η απόφαση αυτή ωστόσο δεν ασκεί επιρροή στην υπό κρίση διαφορά. Συγκεκριμένα, η απόφαση αυτή αφορά προφανώς μια σύμπραξη, καταγγελλείσα από εξουσιοδοτημένους διανομείς της JCB στη Γαλλία, μεταξύ της JCB και της εταιρίας Renault agricole όσον αφορά τη διανομή γεωργικών μηχανημάτων. Τα μηχανήματα αυτά όμως εξαιρούνται ρητώς με το άρθρο 1 της επίμαχης εν προκειμένω τυποποιημένης συμβάσεως διανομής και αποτελούν, επιπλέον, αντικείμενο αυτοτελούς δικτύου διανομής.
- 100 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το στοιχείο της παραβάσεως που αφορά τους περιορισμούς στις παθητικές πωλήσεις αποδείχθηκε όσον αφορά τη Γαλλία.

— Όσον αφορά την Ιταλία

- 101 Η τυποποιημένη σύμβαση διανομής του 1993 μεταξύ της JCB SpA, της ιταλικής θυγατρικής της JCB, και εκάστου διανομέα προβλέπει ότι η εταιρία αυτή αναλαμβάνει να πωλεί τα προϊόντα JCB μόνο στην απονεμηθείσα περιοχή (άρθρο 4). Αυτός ο όρος της συμφωνίας ο οποίος, δεδομένου ότι δεν κοινοποιήθηκε, μπορεί να ληφθεί υπόψη για την απόδειξη της παραβάσεως, απαγορεύει όλες τις πωλήσεις εκτός της συμβατικώς παραχωρηθείσας περιοχής. Κατά συνέπεια, η ρήτρα αυτή, η οποία είναι περιοριστική, περιλαμβάνει την απαγόρευση πωλήσεως προς εξαγωγή και έχει, επομένως, ως αποτέλεσμα τη στεγανοποίηση της αγοράς.

102 Επιπλέον, από δύο ανακοινώσεις της JCB Sales προς την JCB SpA, με ημερομηνίες, αντιστοίχως, 24 Μαρτίου 1994 και 14 Φεβρουαρίου 1996, στις οποίες αναφέρονται τα σημεία 108 και 124 της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι η Sofim, ένας διανομέας στην Ιταλία, επικρίνεται διότι, στην πρώτη περίπτωση, πώλησε μηχανήματα JCB στη Σλοβενία, όπου ο τοπικός αντιπρόσωπος είναι η Terra, και στη δεύτερη περίπτωση, προώθησε «επιθετικά» τα προϊόντα JCB στη νότια Αυστρία σε τιμές χαμηλότερες από αυτές των τοπικών αντιπροσώπων. Η JCB Service υποστηρίζει ότι το άρθρο 4 αφορούσε μόνον τις ενεργητικές πωλήσεις και ότι οι παθητικές πωλήσεις εκτός συμβατικής περιοχής ήσαν συχνές. Η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι, σε ένα διάστημα από το 1990 μέχρι το 1999, πωλήθηκαν μηχανήματα JCB στις αντίστοιχες περιοχές δύο εξουσιοδοτημένων διανομέων, της Somi (περιοχή της Ρώμης) και της Vames (περιοχή του Τορίνου), από εξουσιοδοτημένους διανομείς άλλων περιοχών (τη Rimac και τη Stella, αφενός, και την Rapero και τη Meta, αφετέρου). Όπως προκύπτει, το 25 % κατά μέσο όρο των πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν στις περιοχές της Somi και της Vames πραγματοποιήθηκε από εξουσιοδοτημένους διανομείς άλλων περιοχών.

103 Η JCB Service αποδεικνύει έτσι ότι πραγματοποιούνταν πωλήσεις μεταξύ των συμβατικών περιοχών των διανομέων της Ιταλίας και ότι η πρακτική δεν ήταν, κατά συνέπεια, τόσο αυστηρή όσο απαιτούσε η συμφωνία. Αντιθέτως, οι επικρίσεις κατά της συμπεριφοράς της Sofim αποδεικνύουν την αυστηρότητα του συστήματος διανομής της JCB όσον αφορά τις πωλήσεις προς εξαγωγή και επιβεβαιώνει τον επιδιωκόμενο σκοπό της στεγανοποίησης των εγχωρίων αγορών. Εν πάση περιπτώσει όμως, όποια και αν είναι η πρακτική εφαρμογή των συμφωνιών, το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ απαγορεύει αυτή καθαυτή την ύπαρξη, στις συμφωνίες διανομής, ρητρών με αντικείμενο ή αποτέλεσμα τον περιορισμό των πωλήσεων. Οι ρήτρες αυτές αποτελούν περιορισμό του ανταγωνισμού δυνάμενο να κολασθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ αν μπορούν να θίξουν το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο (απόφαση της 28ης Απριλίου 1998, C-306/96, Javico, Συλλογή 1998, σ. I-1983, σκέψεις 14 και 15). Το γεγονός ότι μια ρήτρα συμφωνίας με την οποία επιδιώκεται ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν εφαρμόστηκε από τους συμβαλλομένους δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι η ρήτρα αυτή δεν emπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (αποφάσεις του Δικαστηρίου Hasselblad κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 46, και της 31ης Μαρτίου 1993, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1307, σκέψη 175, και του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, T-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψη 55).

104 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το στοιχείο της παραβάσεως που αφορά τις παθητικές πωλήσεις αποδείχθηκε ως προς την Ιταλία.

— Όσον αφορά τις παράλληλες εισαγωγές στο σύνολο της σχετικής γεωγραφικής αγοράς

105 Η JCB Service υποστηρίζει ότι τα έγγραφα των οποίων γίνεται μνεία στα σημεία 93, 118 και 119 της προσβαλλομένης αποφάσεως, που αφορούν τις παράλληλες εξαγωγές, με παραλήπτες επιχειρηματίες μη ανήκοντες στο δίκτυο διανομής της, δεν αποδεικνύουν την προσαπτομένη συνιστώσα παράβαση συμπεριφοράς.

106 Συναφώς, σε έγγραφο της 2ας Ιουνίου 1992, το οποίο η JCB Sales απευθύνει στη Watling JCB, η JCB εκθέτει τη θέση της, η οποία παρέμεινε αμετάβλητη όσον αφορά τις παράλληλες εξαγωγές και η οποία συνίσταται στην ενεργή αποθάρρυνση της πωλήσεως κάθε καινούργιου μηχανήματος στο εξωτερικό, είτε μέσω διανομής του Ηνωμένου Βασιλείου είτε μέσω τρίτης εταιρίας εκμισθώσεως μηχανημάτων. Σε δύο τηλεομοιοτυπίες, της 11ης και της 15ης Μαΐου 1995, γίνεται μνεία περί καταγγελιών της γερμανικής θυγατρικής, JCB Germany, προς την JCB Sales όσον αφορά τις πωλήσεις εκ μέρους της Berkeley JCB, διανομής στο Ηνωμένο Βασίλειο, και εκ μέρους μιας εταιρίας εκμισθώσεως μηχανημάτων προς έναν τοπικό ανταγωνιστή.

107 Τα αναλυθέντα ανωτέρω έγγραφα αποδεικνύουν ότι η JCB εφαρμόζει πολιτική στεγανοποίησης των συμβατικών περιοχών των διανομών της και των εγχωρίων αγορών, η οποία την ωθεί να απαγορεύει, γενικώς, κάθε πώληση εκτός συμβατικής περιοχής, ιδίως στο εξωτερικό, είτε πρόκειται περί παραλλήλων εξαγωγών, στο περιθώριο του δικτύου της διανομής, είτε όχι. Η συμπεριφορά αυτή ενισχύει τους περιορισμούς που επιβάλλονται στις παθητικές πωλήσεις.

- 108 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι η JCB, μέσω των συμφωνιών και των πρακτικών της, προσπάθησε να διατηρήσει την αποκλειστικότητα των διανομών της στην περιοχή που τους απονεμήθηκε, επιδίωξε τη στεγανοποίηση των εγχωρίων αγορών και απέτρεψε ή απαγόρευσε τις εξαγωγές. Συνεπώς, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας ως προς το πρώτο στοιχείο της παραβάσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου στοιχείου της παραβάσεως, το οποίο αφορά τους περιορισμούς των πηγών εφοδιασμού οι οποίοι επιβλήθηκαν στους εγκατεστημένους στην Γαλλία και την Ιταλία εξουσιοδοτημένους διανομείς και οι οποίοι απαγορεύουν τις αμοιβαίες προμήθειες μεταξύ διανομών

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 109 Η JCB Service υποστηρίζει ότι η αιτίαση κατά την οποία οι συμφωνίες επιβάλλουν περιορισμούς σχετικούς με τις πηγές εφοδιασμού των εγκατεστημένων στη Γαλλία και στην Ιταλία εξουσιοδοτημένων διανομών, υποχρεώνοντάς τους να εφοδιάζονται αποκλειστικώς από την εγχώρια θυγατρική της JCB και απαγορεύοντάς τους να πραγματοποιούν διασταυρούμενες προμήθειες μεταξύ εξουσιοδοτημένων διανομών, οφείλεται σε εσφαλμένη ερμηνεία των συμφωνιών εκ μέρους της Επιτροπής, δεδομένου ότι σκοπός των επιδίκων ρητρών ήταν μόνο να διασφαλισθεί ότι οι διανομείς εμπορεύονται αποκλειστικώς προϊόντα JCB. Η προσφεύγουσα προσάπτει, επιπλέον, στην Επιτροπή ότι δεν εξέτασε αν οι βαλλόμενες ρήτρες όντως εφαρμόζονταν.
- 110 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στους Γάλλους και στους Ιταλούς διανομείς όσον αφορά τις πηγές εφοδιασμού απορρέουν από το γράμμα των επίμαχων συμβάσεων χωρίς να χρειάζεται να εκτιμηθεί αν αυτές όντως εκτελέστηκαν. Προσθέτει ότι η JCB ουδέποτε γνωστοποίησε τους περιορισμούς αυτούς, οι οποίοι έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των κοινοποιηθέντων.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 111 Η κατανομή των πηγών εφοδιασμού απαγορεύεται από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΕΚ. Το συνιστών παράβαση στοιχείο το οποίο διαπιστώνει το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως αφορά περιορισμούς οι οποίοι φέρονται ότι επιβλήθηκαν στους εγκατεστημένους στη Γαλλία και στην Ιταλία διανομείς ως προς τις πηγές εφοδιασμού τους σε προϊόντα τα οποία αφορά η σύμβαση, οι οποίοι παρεμποδίζουν τις αμοιβαίες προμήθειες μεταξύ των διανομέων αυτών.
- 112 Στη Γαλλία, το άρθρο 2 της τυποποιημένης συμβάσεως διανομής επιβάλλει, ως ουσιώδη όρο της συμβάσεως, τον εφοδιασμό σε προϊόντα και σε ανταλλακτικά JCB αποκλειστικώς από τη γαλλική θυγατρική, την JCB SA, και από την JCB Service. Στην Ιταλία, η τυποποιημένη σύμβαση διανομής απαγορεύει στους διανομείς να πωλούν ή να εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στην πώληση άλλων προϊόντων εκτός από τα προϊόντα JCB (άρθρο 4) και τους επιβάλλει να προμηθεύονται ανταλλακτικά και άλλα παρεπόμενα προϊόντα που χρησιμοποιούνται για την επισκευή των προϊόντων JCB αποκλειστικώς από την JCB SpA (άρθρο 6), πλην προηγούμενης έγγραφης συναίνεσεως της JCB στις περιπτώσεις τις οποίες αφορούν τα δύο αυτά άρθρα.
- 113 Οι ρήτρες των συμφωνιών αυτών, οι οποίες δεν κοινοποιήθηκαν και μπορούν να χρησιμεύσουν για την απόδειξη του στοιχείου της παραβάσεως, έχουν περιοριστικό σκοπό.
- 114 Η JCB ισχυρίζεται ότι τα έγγραφα στα οποία βασίζεται η Επιτροπή στο σημείο 110 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως στερούνται κάθε αποδεικτικής αξίας.
- 115 Όσον αφορά τα έγγραφα αυτά, πρέπει να διαπιστωθεί ότι, ως προς τη Γαλλία, μια επιστολή με ημερομηνία 21 Ιουνίου 1996, την οποία απέστειλε η JCB SA στην Sem-Cedima, έναν από τους εξουσιοδοτημένους διανομείς της, αναγγέλλει ότι η γαλλική θυγατρική πρόκειται να καταγγείλει τη σύμβαση διανομής της με δύο εξουσιοδοτημένους διανομείς, την εταιρία Sem Cedima και την εταιρία K.

Malecot, λόγω της πολιτικής αγοράς των διανομέων αυτών, οι οποίοι αγόρασαν καινούρια μηχανήματα και ανταλλακτικά όχι από τις εταιρίες του ομίλου JCB στη Γαλλία, αλλά από αγγλικές εταιρίες, πρακτική ως προς την οποία η JCB SA εκφράζει την αποδοκιμασία της. Μια άλλη επιστολή, της 10ης Φεβρουαρίου 1999, ενός εξουσιοδοτημένου διανομέα στη Γαλλία, του οποίου η ταυτότητα αποκρύπτεται και ο οποίος απαντά σε μια αίτηση παροχής πληροφοριών της ΓΔ Ανταγωνισμού, αναφέρει μια απαγόρευση αγοράς ανταλλακτικών και μηχανημάτων JCB εκτός των πηγών εφοδιασμού της JCB SA και τις πιέσεις που ασκούνταν προς τούτο στο δίκτυο διανομής JCB και στην εταιρία του. Ο εξουσιοδοτημένος διανομέας επικρίνει τη συμπεριφορά αυτή, την οποία προβλέπει το άρθρο 2 της συμβάσεως, καταγγέλλει την ύπαρξη παραλλήλων δικτύων διανομής για τα γεωργικά και τα βιομηχανικά μηχανήματα καθώς και τα μηχανήματα δημοσίων έργων και εξηγεί ότι ο κύριος λόγος για τον οποίο είναι ενδιαφέρων ο εφοδιασμός στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι η διαφορά τιμής. Τα έγγραφα αυτά επιβεβαιώνουν την εφαρμογή των συμφωνιών και την ύπαρξη στη Γαλλία περιορισμών επί των πηγών εφοδιασμού των εξουσιοδοτημένων αντιπροσώπων της JCB.

- 116 Όσον αφορά την Ιταλία, η Επιτροπή δεν βασίστηκε, προκειμένου να θεωρήσει το στοιχείο της παραβάσεως ως αποδειχθέν, σε άλλες αποδείξεις πλην των όρων της συμβάσεως. Η JCB Service ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να της επιβάλει κυρώσεις για ρήτρες που δεν ερμηνεύθηκαν και δεν εφαρμόστηκαν αυστηρά, χωρίς να ερευνήσει και να αποδείξει ότι όντως εφαρμόστηκαν.
- 117 Όπως προεκτέθηκε στη σκέψη 103, το γεγονός ότι οι περιορίζουσες τον ανταγωνισμό ρήτρες δεν ερμηνεύθηκαν ούτε εφαρμόστηκαν αυστηρά είναι αδιάφορο όσον αφορά το ζήτημα της αποδείξεως ή μη της προβαλλομένης παραβάσεως. Η έλλειψη κάθε αναλύσεως των αποτελεσμάτων της συμφωνίας στην προσβαλλομένη απόφαση δεν συνιστά επομένως, από μόνη της, πλημμέλεια της αποφάσεως αυτής (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363, 374· βλ., επίσης, απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-143/89, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-917, σκέψεις 30 και 31, επιβεβαιωθείσα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψεις 13, 14 και 15), διευκρινιζομένου ότι οι προϋποθέσεις του αντιθέτου στον ανταγωνισμό αντικειμένου ή αποτελέσματος μιας συμφωνίας

λαμβάνονται υπόψη εναλλακτικώς και όχι σωρευτικώς (απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, 56/65, Société technique minière, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 313, 321· βλ., επίσης, προπαρατεθείσα απόφαση της 6ης Απριλίου 1995, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψεις 30 και 31).

- 118 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι το στοιχείο της παραβάσεως το οποίο αφορά τους περιορισμούς των πηγών εφοδιασμού, ως προς τις αγορές των προϊόντων που αφορά η σύμβαση εκ μέρους των εξουσιοδοτημένων διανομών που δραστηριοποιούνται στη Γαλλία και στην Ιταλία, αποδείχθηκε· συνεπώς, η προβληθείσα συναφώς επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου στοιχείου της παραβάσεως, το οποίο αφορά τον καθορισμό των εκπτώσεων ή των τιμών μεταπωλήσεως που πρέπει να εφαρμόζονται από τους εξουσιοδοτημένους διανομείς στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γαλλία

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 119 Η JCB Service αμφισβητεί ότι καθόρισε εκπτώσεις ή τιμές πωλήσεως υποχρεωτικές για τους εξουσιοδοτημένους διανομείς της στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γαλλία. Η προσφεύγουσα φρονεί ότι η Επιτροπή δεν προσκομίζει στοιχεία αποδεικνύοντα την ύπαρξη επιλήψιμων πρακτικών συναφώς. Υποστηρίζει ότι τα έγγραφα στα οποία η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της αντικατοπτρίζουν απλώς τις προσπάθειές της να αυξήσει τις δικές της τιμές πωλήσεως προς τους διανομείς της, μαρτυρούν την ύπαρξη φυσιολογικών ανησυχιών και συνήθων εμπορικών σχέσεων στο πλαίσιο ενός δικτύου διανομής ή αναφέρονται στη θέση σε λειτουργία ενός νέου δικτύου διανομής για τα γεωργικά προϊόντα.

- 120 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η JCB μετείχε στον καθορισμό των εκπτώσεων και των τιμών μεταπωλήσεως των διανομέων της στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γαλλία και ότι η ανάμειξή της είχε καταναγκαστικό χαρακτήρα. Η Επιτροπή φρονεί ότι τα έγγραφα στα οποία στήριξε την εκτίμησή της και τα οποία αφορούν τις σχέσεις μεταξύ της JCB και της ενώσεως των μεταπωλητών της, της JCB Dealer Association, αποδεικνύουν ότι η JCB, μέσω των οδηγιών της και των εκ μέρους της αναθεωρήσεων των τιμών, οι οποίες διαβιβάζονταν περαιτέρω στο πλαίσιο της ενώσεως των μεταπωλητών, επηρέασε οπωσδήποτε την τιμολογιακή πολιτική των διανομέων της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η καθής ισχυρίζεται εξάλλου ότι η JCB καθόριζε επίσης τις τιμές στη Γαλλία μέσω της JCB SA κι έτσι εκτός από τους περιορισμούς ως προς την περιοχή προβλέπονταν και τιμολογιακοί περιορισμοί. Τέλος, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων που χαρακτηρίζουν τις άθητες συμφωνίες διανομής στον τομέα αυτόν, οι συλλεγείσες αποδείξεις θεμελιώνουν την ύπαρξη μιας στρατηγικής αντίθετης προς τον ανταγωνισμό.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 121 Οι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που σκοπούν στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής απαγορεύονται από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχείο α', ΕΚ.
- 122 Οι συμφωνίες, κοινοποιηθείσες το 1973 και το 1975 όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, μη κοινοποιηθείσες όσον αφορά τη Γαλλία, περιέχουν όρους κατά τους οποίους η JCB καθορίζει τις τιμές εργοστασίου που πρέπει να χρεώνονται στους εξουσιοδοτημένους διανομείς και στους πωλητές λιανικής των προϊόντων της, μέσω της εφαρμογής μιας εκπτώσεως (discount) επί της προτεινομένης τιμής λιανικής πωλήσεως. Η προσφεύγουσα δε ομολόγησε, με την απάντησή της στη δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι κατάρτιζε καταλόγους τιμών πωλήσεως προς τους μεταπωλητές και καταλόγους προτεινομένων τιμών λιανικής πωλήσεως.

- 123 Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, από τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες, οι οποίες αφορούν τους διανομείς και κύριους μεταπωλητές, προκύπτει ότι οι τιμές που καταβάλλουν οι αντιπρόσωποι αυτοί για τα μηχανήματα και τα ανταλλακτικά αντιστοιχούν στις προτεινόμενες από την JCB τιμές λιανικής πώλησεως («JCB'S Recommended Retail Selling Price»), μείον μια έκπτωση η οποία ποικίλλει αναλόγως του προϊόντος. Κατόπιν της κοινοποίησης του 1973, η Επιτροπή, με το από 27 Οκτωβρίου 1975 έγγραφό της, επέκρινε τις ρήτρες αυτές επισημαίνοντας, ειδικότερα, ότι μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό των τιμών μεταπωλήσεως.
- 124 Η συμφωνία που αφορά τους διανομείς, η οποία διαβιβάσθηκε το 1980, είναι πανομοιότυπη με τις προηγούμενες. Η αποσταλείσα το 1995 συμφωνία, η οποία την αντικατέστησε, μεταβάλλει τον τρόπο υπολογισμού, τις καταβαλλόμενες τιμές, οι οποίες αντιστοιχούν, για τα μηχανήματα, στον κατάλογο των τιμών εργοστασίου (ex-works price list) και για τα ανταλλακτικά στην τιμή παραγγελίας εξ αποθέματος (stock order price), αλλά διατηρεί τη μνεία των προτεινομένων τιμών λιανικής πώλησεως και προβλέπει το δικαίωμα της JCB να τροποποιεί μονομερώς τις εκπτώσεις και τις τιμές της.
- 125 Ομοίως, όσον αφορά τη Γαλλία, η τυποποιημένη σύμβαση διανομής του 1992 μεταξύ της JCB Service και της JCB SA, αφενός, και του εξουσιοδοτημένου διανομέα, αφετέρου, προβλέπει ότι οι τιμές που χρεώνονται στον εξουσιοδοτημένο διανομέα είναι, για τα μηχανήματα, τιμές καθοριζόμενες δια της εφαρμογής μιας εκπτώσεως επί των «ανωτάτων προτεινομένων τιμών» και, για τα ανταλλακτικά, οι τιμές που αναγράφονται στον «κατάλογο διανομής JCB».
- 126 Αυτοί οι συμβατικοί όροι εμφανίζουν ότι η JCB Service, καταρτίζοντας ενδεικτικούς καταλόγους τιμών λιανικής μεταπωλήσεως των προϊόντων της και καθορίζοντας τις εσωτερικές τιμές τιμολογήσεως εντός του δικτύου της βάσει αυτών των αναμενόμενων τιμών λιανικής πώλησεως, ασκούσε επιρροή στον καθορισμό των τιμών λιανικής πώλησεως. Εντούτοις, υπάρχει μια διαφορά μεταξύ της καταρτίσεως καταλόγων προτεινομένων τιμών και του καθορισμού των τιμών λιανικής πώλησεως. Επιπλέον, όπως φαίνεται, εναπόκειται στον προμηθευτή να καθορίζει τις τιμές εργοστασίου που χρεώνει για τα προϊόντα του. Επομένως, τα έγγραφα των συμβάσεων καθαυτά δεν αρκούν, εν προκειμένω, για να αποδειχθεί ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός των τιμών λιανικής πώλησεως.

- 127 Η Επιτροπή, προκειμένου να θεωρήσει την απαγορευόμενη συμπεριφορά ως αποδειχθείσα, βασίστηκε ως προς το Ηνωμένο Βασίλειο σε έγγραφα αφορώντα τις σχέσεις μεταξύ της JCB και της ενώσεως των μεταπωλητών της και ως προς τη Γαλλία σε περιστατικά στα οποία εμπλεκόταν η JCB SA, όπως προκύπτει από τα σημεία 128 έως 133 και 168 έως 171 του αιτιολογικού της αποφάσεως.
- 128 Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, από τα συζητηθέντα μεταξύ των διαδίκων έγγραφα (μνεία των οποίων γίνεται στα σημεία 131 και 132 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως) προκύπτει ότι η JCB ανησύχησε για το υπερβολικά χαμηλό, κατά την κρίση της, επίπεδο των τιμών λιανικής πωλήσεως και ότι πραγματοποιήθηκαν μελέτες και διεξήχθησαν συζητήσεις συναφώς εντός της JCB Dealer Association κατόπιν αιτήματος της προσφεύγουσας. Οι επιστολές του γραμματέα της ενώσεως μεταπωλητών του Ηνωμένου Βασιλείου της 11ης και της 20ής Ιανουαρίου 1993 μπορούν να ερμηνευθούν, σύμφωνα με την άποψη της προσφεύγουσας, ως προσπάθειες αυξήσεως των δικών της τιμών πωλήσεως προς τους διανομείς της. Από την από 16 Ιουλίου 1991 επιστολή της JCB Service προς τον γραμματέα της ενώσεως προκύπτει επίσης ότι η προσφεύγουσα αποσκοπούσε στην αύξηση του μέσου μικτού περιθωρίου κέρδους των μεταπωλητών κατά 2%. Από τα έγγραφα αυτά μπορεί να συναχθεί ότι τα μέλη του δικτύου διανομής συντονίζονταν και ενθαρρύνονταν να το πράξουν και μάλιστα ότι η JCB προσανατόλιζε και επηρέαζε τη συμπεριφορά των μελών της ενώσεως. Δεν προκύπτει όμως ότι τα μέλη αυτά καθοδηγούνταν αυστηρά όσον αφορά τις τιμές λιανικής πωλήσεως. Συνεπώς, το συμπέρασμα της Επιτροπής κατά το οποίο τα έγγραφα αυτά αποδεικνύουν ότι όλοι οι εξουσιοδοτημένοι διανομείς είχαν αποδεχθεί οριζόντιες συμφωνίες περί τιμών καλύπτουσες ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο δεν επιβάλλεται βάσει των πραγματικών στοιχείων που ελήφθησαν υπόψη προς στήριξή του.
- 129 Όσον αφορά τη Γαλλία, η Επιτροπή θεώρησε πλείονες τηλεομοιοτυπίες (μνεία των οποίων γίνεται στο σημείο 133 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως), ως αποδεικτικά στοιχεία περί της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς της JCB. Από τηλεομοιοτυπίες της 18ης Ιουλίου 1994 και της 23ης Οκτωβρίου 1995, τις οποίες εξουσιοδοτημένοι διανομείς απέστειλαν στην JCB SA, προκύπτει η ύπαρξη εμπορικών διαπραγματεύσεων μεταξύ του διανομέα σε εθνικό επίπεδο και των εξουσιοδοτημένων διανομέων, οι οποίοι ζητούν από την JCB SA να τους προμηθεύει σε χαμηλότερες τιμές, λόγω τιμολογήσεων τις οποίες συμφώνησαν με πελάτες. Τα εκτιθέμενα πραγματικά περιστατικά προφανώς αποτελούν μάλλον συνήθη εμπορικό διάλογο μεταξύ ενός πωλητή χονδρικής και ενός λιανοπωλητή, αλλά δεν επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι υπήρχε πρακτική αυστηρού καθορισμού των τιμών λιανικής πωλήσεως. Μια άλλη τηλεομοιοτυπία, με ημερομηνία 10 Ιουνίου 1996, από την

JCB SA προς την JCB Sales, αναφέρει την ύπαρξη συντονισμού για τις τιμές των ανταλλακτικών, χωρίς η ένδειξη αυτή και μόνο να επιτρέπει το συμπέρασμα ότι υπήρχε συστηματικός καθορισμός των τιμών λιανικής πώλησεως επιβαλλομένων συναφώς από την JCB Service. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει εν πάση περιπτώσει ότι δεν ήταν σπάνιο να πωλούν οι μεταπωλητές σε τιμή χαμηλότερη της προτεινομένης και να ζητούν από τον προμηθευτή να χρεώσει μειωμένη προκειμένου να ληφθεί τούτο υπόψη και να μη μειωθεί υπερβολικά το αναμενόμενο περιθώριο κέρδους. Αντιθέτως, από τα έγγραφα αυτά ουδόλως προκύπτει ότι η JCB Sales ήταν υποχρεωμένη να δεχθεί το αίτημα αυτό.

130 Οπωσδήποτε, από τη δικογραφία προκύπτει ότι οι παρεμβάσεις της JCB συνίσταντο στον καθορισμό των δικών της τιμών εργοστασίου, ως προς τις οποίες μπορούσαν να γίνουν συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις, και στην κατάρτιση ενδεικτικών τιμοκαταλόγων λιανικής πώλησεως. Για τον λόγο αυτόν, η επιρροή της JCB επί των τιμών λιανικής πώλησεως ήταν σημαντική, αλλά κατά τον τρόπο που είναι κατ' ανάγκη σημαντική η επιρροή ενός κατασκευαστή που καταρτίζει ενδεικτικούς τιμοκαταλόγους λιανικής πώλησεως και που καθορίζει τις τιμές για την τιμολόγηση εντός του δικτύου του, αναλόγως των επιθυμητών τιμών λιανικής πώλησεως. Επιπλέον, οι τιμοκατάλογοι λιανικής πώλησεως, μολονότι μπορούσαν να παροτρύνουν εντόνως, ωστόσο δεν είχαν υποχρεωτικό χαρακτήρα. Από τίποτε δεν προκύπτει ότι οι προσπάθειες της JCB να επηρεάσει τους μεταπωλητές και να τους αποτρέψει από τη συνολολόγηση τιμών πώλησεως υπερβολικά χαμηλών κατά την κρίση της συνοδεύθηκαν από μέτρα εξαναγκασμού.

131 Η νομολογία, η οποία δέχεται τους λόγους που δικαιολογούν τα συστήματα διανομής, κρίνει, μεταξύ άλλων, ότι ορισμένος περιορισμός του ανταγωνισμού ως προς τις τιμές είναι σύμφυτος με κάθε σύστημα επιλεκτικής διανομής (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψη 42). Δεν μπορεί νομίμως να επιβληθεί στους μεταπωλητές δέσμευση ως προς τις τιμές (προπαρατεθείσα απόφαση AEG κατά Επιτροπής, σκέψη 43), αλλά το Δικαστήριο έκρινε, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ παραχωρόντος το δικαίωμα χρήσεως σήματος και προς τον παραχώρηση, ότι, ελλείψει εναρμονισμένης πρακτικής με σκοπό την πραγματική εφαρμογή ενδεικτικών τιμών, η γνωστοποίηση των τιμών αυτών δεν ήταν περιοριστική του ανταγωνισμού (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιανουαρίου 1986, 161/84, Pronuptia, Συλλογή 1986, σ. 353, σκέψη 25), όπως και το να λαμβάνεται υπόψη ένα επαρκές περιθώριο κέρδους των μεταπωλητών (προπαρατεθείσα απόφαση Metro κατά Επιτροπής, σκέψη 45). Αντιθέτως, πρέπει να αποτρέπεται η επίταση της διαρθρωτικής ακαμψίας των τιμών

(προπαρατεθείσα απόφαση Metro κατά Επιτροπής, σκέψη 44), κατά τρόπον ώστε να εμποδίζεται ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός ως προς τις τιμές (απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-88/92, Leclerc κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1961, σκέψη 171).

- 132 Αυτές οι λύσεις τις οποίες έδωσε η νομολογία μπορούν να μεταφερθούν κατ' αναλογία στην προκειμένη περίπτωση, στην οποία πρόκειται περί ενός υβριδικού συστήματος διανομής, το οποίο όμως ομοιάζει κατά πολύ προς ένα σύστημα επιλεκτικής διανομής (βλ. σκέψεις 165 έως 167 κατωτέρω).
- 133 Επομένως, ελλείψει σαφών αποδεικτικών στοιχείων από τα οποία να προκύπτει ένας αυστηρός καθορισμός των τιμών λιανικής και των εκπτώσεων ή μια αυστηρή καθοδήγηση ως προς αυτές, πρέπει να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας συναφώς και να διαπιστωθεί ότι το τρίτο στοιχείο της παραβάσεως δεν αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμο.

Επί του τετάρτου στοιχείου της παραβάσεως, το οποίο αφορά την επιβολή τέλους εξυπηρετήσεως μετά την πώληση επί πωλήσεων πραγματοποιουμένων από διανομείς εγκατεστημένους στο Ηνωμένο Βασίλειο προς άλλα κράτη μέλη, σύμφωνα με σταθερές κλίμακες καθοριζόμενες από την JCB

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 134 Η JCB Service υποστηρίζει ότι το τέλος εξυπηρετήσεως μετά την πώληση το οποίο εφαρμόζοταν για τις πωλήσεις προς άλλα κράτη μέλη εκ μέρους των εξουσιοδοτημένων διανομέων του Ηνωμένου Βασιλείου καθορίζεται βάσει μιας προηγούμενης εκτιμήσεως των πραγματικών δαπανών και δεν έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα επί των εξαγωγών. Αντιθέτως προς την ανάλυση της Επιτροπής, το τέλος αυτό δεν είναι ομοίμορφο ούτε καθορίζεται σύμφωνα με σταθερή κλίμακα επιβαλλόμενη από την JCB. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι η συμμετοχή της στις διαπραγματεύσεις για το τέλος εξυπηρετήσεως, την οποία προβλέπουν οι κοινοποιηθείσες συμφωνίες, ήταν ελωφελής για τους μικρούς διανομείς και ότι η Επιτροπή δεν εξέφρασε αντίρρηση συναφώς. Το διαμορφωθέν σύστημα δεν ενέχει καμία παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.

- 135 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το σύστημα του τέλους εξυπηρέτησεως, εκ προοιμίου καθοριζομένου και σταθερού, είναι άκαμπτο και περιορίζει την ελευθερία των διανομέων, ότι η συμμετοχή της JCB στον καθορισμό του τέλους αυτού, εξ αρχής και πριν ακόμη διαπιστωθεί ενδεχόμενη διαφωνία, εμποδίζει κάθε διαπραγμάτευση μεταξύ των διανομέων. Η καθής προσθέτει ότι, από κοινού με άλλους όρους των συμβάσεων, το σύστημα αυτό θέτει σε δυσμενή θέση από χρηματοοικονομικής απόψεως τις πωλήσεις προς εξαγωγή ως προς τις οποίες έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 136 Μια ρήτρα με τον τίτλο «τέλος εξυπηρέτησεως μετά την πώληση: πωλήσεις εκτός της συμβατικής περιοχής» προστέθηκε στις τροποποιημένες συμφωνίες, οι οποίες κοινοποιήθηκαν το 1975 και καταχωρίστηκαν υπό τους αριθμούς IV 28696 και IV 28697 και οι οποίες αφορούσαν, αντιστοίχως, τους διανομείς του Ηνωμένου Βασιλείου και τους κύριους μεταπωλητές στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η ανωτέρω ρήτρα προέβλεπε ότι ο διανομέας ή ο κύριος μεταπωλητής δεσμευόταν, σε περίπτωση πωλήσεως εκτός της απονεμηθείσας περιοχής, να καταβάλει τέλος εξυπηρέτησεως μετά την πώληση στον κατά τόπον αρμόδιο διανομέα, το ύψος του οποίου έπρεπε να συμφωνηθεί μεταξύ των δύο διανομέων, και ότι ελλείψει συμφωνίας η JCB θα καθόριζε το ύψος του, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της υποθέσεως, το κόστος της παρεχομένης υπηρεσίας και ενός στοιχείου ευλόγου κέρδους (ρήτρα 5 των συμφωνιών IV 28696 και IV 28697).
- 137 Το σύστημα αυτό δεν είναι επιλήψιμο από πλευράς του δικαίου του ανταγωνισμού και η αρχή στην οποία βασίζεται δεν τίθεται, εξάλλου, υπό αμφισβήτηση από την Επιτροπή. Η Επιτροπή υποστηρίζει όμως ότι η τροποποιηθείσα ρήτρα δεν εφαρμόστηκε σύμφωνα με το γράμμα της και ότι η JCB παρενέβαινε συστηματικά κατά τη διαπραγμάτευση του τέλους, επιβάλλοντας ένα προκαθορισθέν σταθερό ποσό, το οποίο υπερέβαινε το πραγματικό κόστος και, επομένως, απέτρεπε τις εξαγωγές.

- 138 Η εφαρμογή ενός συστήματος ικανού να θίξει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο, ιδίως διά του αμέσου ή εμμέσου καθορισμού των τιμών αγοράς ή πώλησεως ή άλλων όρων συναλλαγής ή διά του περιορισμού ή ελέγχου της παραγωγής ή της διαθέσεως, ιδίως προς εξαγωγή, απαγορεύεται από το άρθρο 81 ΕΚ. Εφόσον προκύψει ότι οι περιγραφόμενες από την Επιτροπή πρακτικές όντως εφαρμόστηκαν, θα στοιχειοθετηθεί το επίμαχο εν προκειμένω στοιχείο της παραβάσεως.
- 139 Η JCB Service ισχυρίζεται ότι τα έγγραφα στα οποία η Επιτροπή βάσισε την εκ μέρους της εκτίμηση της παραβάσεως, μνεία των οποίων γίνεται στα σημεία 123 έως 127 του αιτιολογικού της αποφάσεως, δεν είναι πειστικά.
- 140 Στην περίπτωση της Γαλλίας, μια τηλεμοιοτυπία της JCB SA, της 21ης Ιουνίου 1988, επισημαίνει ότι ο πωλήσεις εκτός τομέα δεν θα τυγχάνουν της εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις και ότι θα τους επιβάλλεται ποινή 8 % για την εξυπηρέτηση μετά την πώληση. Τρία έγγραφα, μια τηλεμοιοτυπία της JCB Sales προς την Watling JCB, της 9ης Φεβρουαρίου 1995, μια τηλεμοιοτυπία της JCB SA προς την Gunn JCB, της 29ης Μαΐου 1996, την οποία προσκόμισε η προσφεύγουσα ως παράρτημα στο υπόμνημά της απαντήσεως, και μια επιστολή της JCB SA προς έναν εξουσιοδοτημένο διανομέα της Héroult, της 5ης Ιουνίου 1996, αναφέρουν ένα ποσό 10 000 γαλλικών φράγκων (FRF), το οποίο αντιστοιχεί στο τέλος εξυπηρετήσεως μετά την πώληση για έναν φορτωτή-εκκαφέα. Όσον αφορά την Ισπανία, από μια τηλεμοιοτυπία της JCB Spain προς την JCB Sales, της 22ας Ιουνίου 1994, προκύπτει ότι το τέλος εξυπηρετήσεως μετά την πώληση έπρεπε να συμφωνηθεί κατόπιν διαπραγματεύσεων στο 5 % περίπου της τιμής αγοράς του μεταπωλητή και ότι η JCB θα αποφάσιζε ως διαιτητής σε περίπτωση μη επιτεύξεως συμφωνίας. Όσον αφορά τη Γερμανία, από μια τηλεμοιοτυπία της JCB Sales προς την JCB Germany, της 15ης Μαΐου 1995, προκύπτει ότι το τέλος εξυπηρετήσεως μετά την πώληση ανέρχεται συνήθως στο 4 % της τιμής που καταβάλλει ο τοπικός πελάτης, ότι θα πρέπει να καταβάλλεται στον διανομέα του Ηνωμένου Βασιλείου και ότι η JCB θα αποφασίζει ως διαιτητής σε περίπτωση μη επιτεύξεως συμφωνίας. Όσον αφορά την Ιρλανδία, μια τηλεμοιοτυπία από την TC Harrison JCB, διανομέα στο Ηνωμένο Βασίλειο, προς την ιρλανδική θυγατρική, ECI JCB, της 29ης Φεβρουαρίου 1996, αναφέρει ότι επτά μηχανήματα πωλήθηκαν στη νότια Ιρλανδία, για τα οποία το οφειλόμενο τέλος εξυπηρετήσεως μετά την πώληση είναι 850 λίρες στερλίνες (GBP), πλην ενός, για το οποίο είναι 1 700 GBP.

- 141 Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι τα εφαρμοζόμενα τέλη εξυπηρέτησεως μετά την πώληση αντιστοιχούσαν σ' ένα σταθερό προκαθορισμένο ποσό ή καθορίζονταν βάσει ενός ενδεικτικού τιμολογίου και ότι η παρέμβαση της JCB προβλεπόταν σε περίπτωση μη επιτεύξεως συμφωνίας μεταξύ των αντιπροσώπων της. Δεδομένου ότι οι κοινοποιηθείσες συμφωνίες προέβλεπαν την παρέμβαση της JCB στις περιπτώσεις διαφωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων διανομέων, ο προηγούμενος καθορισμός ενδεικτικού τιμολογίου δυναμένου να χρησιμοποιηθεί σε περίπτωση ελλείψεως συμφωνίας μεταξύ των διανομέων αυτών μπορεί να γίνει δεκτός ως εύλογη εφαρμογή της σχετικής ρήτηρας.
- 142 Πρέπει όμως να διαπιστωθεί αν το τέλος που καθορίζεται βάσει αυτών των προηγούμενων υπολογισμών αντιστοιχεί σε μια ρεαλιστική εκτίμηση του κόστους της εξυπηρέτησεως μετά την πώληση προσαυξημένου κατά ένα στοιχείο ευλόγου κέρδους (βλ. σκέψη 136 ανωτέρω) ή μήπως αν, καθοριζόμενο σε παράλογο ύψος, το τέλος αυτό μπορούσε να έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την αποθάρρυνση των εξαγωγών.
- 143 Η JCBamford Excavators εξέθεσε τον τρόπο υπολογισμού του τέλους εξυπηρέτησεως μετά την πώληση, ειδικότερα για τη Γαλλία, στο παράρτημα 1 της απαντήσεώς της στη δεύτερη ανακοίνωση αιτιάσεων. Η προσφεύγουσα διακρίνει τέσσερις κατηγορίες δαπανών που αντιστοιχούν στον έλεγχο πριν από την παράδοση (5 ώρες εργασίας), στην εγκατάσταση (4 ώρες εργασίας), στον έλεγχο μετά από 100 ώρες χρήσεως (3 ώρες εργασίας) και στις μη καλυπτόμενες από την εγγύηση δαπάνες (αποστάσεις, μετακινήσεις) και υπολογίζει καθεμία από τις δαπάνες αυτές, ανά τύπο μηχανήματος, αναλόγως του κόστους της εργασίας. Στη Γαλλία, για ένα φορτωτή-εκσκαφέα, προκύπτει από τον υπολογισμό αυτόν τέλος ύψους 10 000 FRF.
- 144 Η Επιτροπή βρίσκεται σε αδυναμία να αποδείξει ότι αυτός ο τρόπος υπολογισμού, ο οποίος βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια, δεν αντιστοιχεί σε πραγματικές δαπάνες ή ότι δεν μπορεί να λαμβάνει υπόψη τους κινδύνους που καλύπτονται κατά τη διάρκεια ισχύος της εγγυήσεως. Εξάλλου, από τίποτε δεν προκύπτει ότι ο εν λόγω τρόπος υπολογισμού έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση των πωλήσεων εκτός της απονεμηθείσας στον διανομέα περιοχής, ιδίως προς εξαγωγή. Τα έγγραφα των οποίων γίνεται μνεία στη σκέψη 140 ανωτέρω μαρτυρούν την ύπαρξη τέτοιων πωλήσεων, οι οποίες όπως φαίνεται δεν είχαν εξαιρετικό χαρακτήρα. Η δε ύπαρξη επακριβών

ενδεικτικών κανόνων ως προς το τέλος που θα οφείλει ο πωλητής στον κατά τόπον αρμόδιο διανομέα μπορεί, με την αποφυγή των μη καθοδηγούμενων διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο ενδιαφερομένων εξουσιοδοτημένων διανομέων, να έχει ως αποτέλεσμα τη διευκόλυνση των πωλήσεων εκτός συμβατικής περιοχής, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής.

- 145 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας περί των κανόνων που έχουν εφαρμογή στο τέλος εξυπηρέτησεως μετά την πώληση και να διαπιστωθεί ότι το τέταρτο στοιχείο της παραβάσεως δεν αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμο.

Επί του πέμπτου στοιχείου της παραβάσεως, το οποίο αφορά την κατάργηση της εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις για τους αντιπροσώπους του Ηνωμένου Βασιλείου σε περίπτωση πωλήσεων εκτός συμβατικής περιοχής, με αποτέλεσμα η αμοιβή των διανομέων να εξαρτάται από τον γεωγραφικό προσορισμό των πωλήσεων

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 146 Η JCB Service υποστηρίζει ότι η Επιτροπή ερμήνευσε εσφαλμένως το σύστημά της για την παροχή εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις (multiple deal trading support). Η στήριξη αυτή αποτελεί χρηματοοικονομική ενίσχυση χορηγούμενη, χωρίς προϋπόθεση περί του γεωγραφικού προσορισμού της πωλήσεως, στους εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους της JCB Service που πραγματοποιούν πολλαπλές πωλήσεις προς τελικούς χρήστες, η δε ανάκληση της ενισχύσεως επιδιώκεται μόνο σε περίπτωση που ο αγοραστής δεν είναι τελικός χρήστης. Η JCB Service ισχυρίζεται ότι το σύστημα αυτό σκοπεί να ευνοήσει την ανταγωνιστική θέση των αντιπροσώπων της.
- 147 Η Επιτροπή φρονεί ότι το σύστημα παροχής εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις δεν είναι επικριτέο κατ' αρχήν, αλλά κατά τον τρόπο που το εφάρμοσε η JCB, αποκλείοντας τη χορήγηση της στηρίξεως σε περίπτωση

πωλήσεως εκτός της απονεμηθείσας στον διανομέα περιοχής και εξαρτώντας τη χορήγησή της από συμφωνία μεταξύ των διανομέων προκειμένου να μοιραστούν τη στήριξη αυτή με τους αντιπροσώπους στην περιοχή των οποίων θα χρησιμοποιηθούν τα μηχανήματα. Εντεύθεν προκύπτει ενισχυμένη στεγα-νοποίηση της αγοράς.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 148 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η JCB, προκειμένου να αντιμετωπίσει έναν ανταγωνισμό ο οποίος κατέστη εντονότερος στο Ηνωμένο Βασίλειο από τη δεκαετία του '70 και για να παράσχει στους αντιπροσώπους της τη δυνατότητα να πωλούν σε ανταγωνιστικές τιμές, καθιέρωσε το 1977 ένα σύστημα εμπορικής στήριξης προς τις πολλαπλές πωλήσεις. Το σύστημα αυτό, το οποίο δεν προβλεπόταν από τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες, δεν εξετάστηκε κατά συνέπεια από την Επιτροπή στο πλαίσιο της κοινοποίησής. Βάσει του συστήματος αυτού, οι διανομείς και οι μεταπωλητές του Ηνωμένου Βασιλείου λαμβάνουν χρηματοοικονομική ενίσχυση από την JCB, η οποία συνίσταται σε έκπτωση χορηγούμενη από την JCB επί των τιμών εργοστασίου οσάκις πραγματοποιούν πολλαπλές πωλήσεις προς τον ίδιο τελικό χρήστη. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η JCBamford Excavators κατά τη διοικητική διαδικασία, ειδικότερα δε με την από 6ης Ιουλίου 1998 απάντησή της στην πρώτη ανακοίνωση αιτιάσεων (βλ. το παράρτημα 12 αυτής), η στήριξη αντιπροσωπεύει το 4 έως 5% της τιμής εργοστασίου για έναν φορτωτή-εκσκαφέα και το 3 έως 4% της τιμής εργοστασίου για τα λοιπά προϊόντα. Εξάλλου, σύμφωνα με την ίδια αυτή απάντηση, το ευεργέτημα της στήριξης αποκλείεται εκ των προτέρων ή ζητείται η εκ των υστέρων επιστροφή του, αναλόγως της περιπτώσεως, οσάκις η εμπορική πράξη στην οποία προέβη ο διανομέας δεν αποτελεί λιανική πώληση προς τελικό χρήστη.

- 149 Ένα σύστημα εμπορικής στήριξης προς τις πολλαπλές πωλήσεις των αντιπροσώπων ενός δικτύου διανομής, το οποίο έχει ως μόνο σκοπό να ενισχύσει τις πωλήσεις προς τους τελικούς χρήστες δεν έχει, από μόνο του, αποτέλεσμα αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Κατά το μέτρο, ωστόσο, που αποδεικνύεται ότι το σύστημα αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της διαθέσεως και την κατανομή των αγορών, αποτελεί πράγματι πρακτική απαγορευόμενη από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', ΕΚ.

- 150 Η JCB Service ισχυρίζεται ότι το σύστημά της δεν συνδεόταν προς τον γεωγραφικό προορισμό των πωλήσεων, αλλά επέβαλλε μόνο να είναι ο αγοραστής τελικός χρήστης ο οποίος επιθυμεί να αγοράσει πλείονα μηχανήματα και όχι μεταπωλητής. Η Επιτροπή αμφισβητεί τον ισχυρισμό αυτό και υποστηρίζει ότι η εφαρμογή του συστήματος είχε ένα περιοριστικό αποτέλεσμα το οποίο συνδυάστηκε με τα λοιπά στοιχεία του συστήματος της JCB που σκοπούν στη στεγανοποίηση των αγορών.
- 151 Οι διάδικοι ανταλλάσσουν απόψεις επί τεσσάρων εγγράφων, μνεία των οποίων γίνεται στα σημεία 102 έως 105 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως. Με μια επιστολή την οποία η JCB Sales απηύθυνε στις 18 Μαρτίου 1992 προς τους εξουσιοδοτημένους διανομείς της στο Ηνωμένο Βασίλειο, αναφέρει, όσον αφορά τις πωλήσεις στην αγορά της Σκωτίας, ότι δεν είναι προς το συμφέρον της να υποστηρίζει πωλήσεις που μπορούν να προορίζονται για την περιοχή ενός άλλου διανομέα, είτε στο Ηνωμένο Βασίλειο είτε στο εξωτερικό και είτε πρόκειται για πωλήσεις προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές ή με σκοπό τη σύναψη συμβάσεων μισθώσεως μηχανημάτων. Μια τηλεομοιοτυπία της JCB Sales προς την Gunn JCB, της 12ης Μαΐου 1992, πιστοποιεί την ύπαρξη μιας αιτήσεως επιστροφής της εμπορικής στήριξεως την οποία έλαβε η Gunn JCB, διότι τα μηχανήματα στη συνέχεια παραδόθηκαν σε έναν μη εξουσιοδοτημένο διανομέα προς εξαγωγή. Σε μια επιστολή της 2ας Ιουνίου 1992 την οποία η JCB Sales απευθύνει προς την Watling JCB, εξετάζει το ζήτημα των συμβάσεων μισθώσεως, δηλαδή τις περιπτώσεις πωλήσεως μηχανημάτων προς μια εταιρία εκμισθώσεως, τα οποία στη συνέχεια αποτέλεσαν αντικείμενο συμβάσεων μισθώσεως προς εκμετάλλευση. Η JCB Sales επισημαίνει ότι για τα μηχανήματα αυτά δεν μπορεί να χορηγηθεί στήριξη παρά μόνον αν αυτά χρησιμοποιούνται στην περιοχή του διανομέα πωλητή, πλην τριμερούς συμφωνίας μεταξύ αυτού, του εξουσιοδοτημένου αντιπροσώπου της περιοχής όπου χρησιμοποιείται το μηχανήμα και της JCB. Τέλος, μια έκθεση της Kroll Associates UK Ltd, εταιρίας ιδιωτικών ντετέκτιβ, της 1ης Ιουλίου 1994, την οποία ζήτησε η JCBamford Excavators, αναφέρει ότι η Gunn JCB εισέπραξε κατόπιν απάτης την εμπορική στήριξη προς τις πολλαπλές πωλήσεις.
- 152 Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι η στήριξη ανακλήθηκε στην περίπτωση πωλήσεων πλειόνων μηχανημάτων τα οποία στη συνέχεια ξαναβρίσκονταν είτε στην αγορά των μεταχειρισμένων μηχανημάτων, είτε στην αγορά της χρηματοδοτικής πωλήσεως, είτε στα χέρια μη εξουσιοδοτημένων διανομέων και, γενικώς, εκτός της περιοχής του διανομέα, περιλαμβανομένης της εξαγωγής. Η πώληση ως προς την οποία ανακλήθηκε η στήριξη ήταν συγχρόνως πώληση μη προοριζόμενη προς τελικό χρήστη και, σε ορισμένες περιπτώσεις, πώληση εκτός της συμβατικής περιοχής, αλλά ο καθοριστικός λόγος για την άρνηση χορηγήσεώς της, από την οπτική γωνία της JCB είναι

μάλλον το πρώτο στοιχείο. Πράγματι, το σύστημα της στηρίξεως μπορούσε να αφορά πωλήσεις προοριζόμενες προς αγοραστές εγκατεστημένους στο εξωτερικό ή εκτός της απονεμηθείσας στον διανομέα περιοχής, το δε ευεργέτημα της στηρίξεως εξαρτώνταν στην περίπτωση αυτή μόνον από μια συμφωνία μεταξύ του μεταπωλητή που προέβαινε στην πώληση και του κατά τόπον αρμοδίου μεταπωλητή. Η JCB Service υποστηρίζει ότι η εν λόγω συμφωνία έπρεπε να αφορά το ύψος του τέλους εξυπηρέτησεως μετά την πώληση, πράγμα το οποίο είναι μάλλον αληθοφανές υπό τις συνθήκες της παρούσας υποθέσεως.

- 153 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η εμπορική στήριξη προς τις πολλαπλές πωλήσεις, η οποία χορηγούνταν μόνο για τις προοριζόμενες προς τελικούς χρήστες πωλήσεις, δεν χορηγήθηκε ή ανακλήθηκε, στις εξετασθείσες περιπτώσεις, διότι ο αγοραστής δεν ήταν τελικός χρήστης. Το γεγονός ότι ο αγοραστής δεν ήταν τελικός χρήστης δικαιολογούσε από μόνο του τη μη χορήγηση ή την ανάκληση της στηρίξεως ανεξαρτήτως από τη γεωγραφική θέση του αγοραστή. Έτσι, δεν αποδείχθηκε ότι η εφαρμογή του συστήματος της εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις είχε το προσαπτόμενο αποτέλεσμα της ενισχύσεως της στεγανοποίησης των αγορών.
- 154 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία που προέβαλε η προσφεύγουσα συναφώς και να διαπιστωθεί ότι το πέμπτο στοιχείο της παραβάσεως δεν αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμο.
- 155 Από το σύνολο των ανωτέρω προκύπτει ότι το πρώτο και το δεύτερο στοιχείο της παραβάσεως, τα οποία αφορούν τους περιορισμούς των παθητικών πωλήσεων και των πηγών εφοδιασμού, πρέπει να θεωρηθούν αποδειχθέντα, άλλα ότι, όσον αφορά το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο στοιχείο, τα οποία αφορούν τον καθορισμό των τιμών λιανικής πωλήσεως, την επιβολή τέλους εξυπηρέτησεως μετά την πώληση και την ανάκληση της εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις, η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο το υποστατό της προβαλλομένης παραβάσεως. Συνεπώς, το άρθρο 1, στοιχεία γ', δ' και ε', και το άρθρο 3, στοιχεία δ' και ε', της προσβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να απορριφθούν.

Επί του λόγου ακυρώσεως που αφορά την απόρριψη της αιτήσεως για τη χορήγηση απαλλαγής

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 156 Η JCB Service υποστηρίζει ότι η αίτησή της για τη χορήγηση απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ ήταν δικαιολογημένη, διότι ο συνδυασμός της τοπικής αποκλειστικότητας και της επιλεκτικότητας των μεταπωλητών στο σύστημα διανομής της δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δικαιο. Ειδικότερα, δεν βλάπτει τους καταναλωτές, αλλά ενέχει ορισμένα πλεονεκτήματα στα οποία σκοπεί η διάταξη αυτή, όπως είναι η βελτίωση της διανομής των προϊόντων. Έτσι, οι συμφωνίες διανομής της πληρούν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση ατομικής απαλλαγής. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν προέβαλε κανέναν βάσιμο λόγο για την απόρριψη της αιτήσεώς της για τη χορήγηση απαλλαγής.
- 157 Η JCB Service προσθέτει ότι η Επιτροπή έχει χορηγήσει ατομικές εξαιρέσεις στις περιπτώσεις συστημάτων διανομής που συνδυάζουν την αποκλειστικότητα και την επιλεκτικότητα [απόφαση 75/73/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1974, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/14.650 — Bayerische Motoren Werke AG) (ΕΕ 1975, L 29, σ. 1), απόφαση 85/559/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1985, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/30.846 — Inoclar) (ΕΕ L 369, σ. 1), και ανακοίνωση 93/C 275/03 της Επιτροπής, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 — Υπόθεση IV/34.084 — Sony España SA (ΕΕ 1993, C 275, σ. 3)] και ότι ο κανονισμός (ΕΚ) 1475/95 της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 1995, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου [81], παράγραφος 3, της Συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών διανομής, πώλησης και εξυπηρέτησης μετά την πώληση αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ L 145, σ. 25), ο οποίος καθιέρωσε ανά κατηγορία απαλλαγή στη διανομή των αυτοκινήτων έχει εφαρμογή στα μηχανήματά της ή, τουλάχιστον, ότι η επιχειρηματολογία στην οποία βασίζεται ο κανονισμός έχει εφαρμογή κατ' αναλογία.
- 158 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το σύστημα διανομής της προσφεύγουσας, θεωρούμενο συνολικώς, εμφανίζεται ως συνδυασμός διαφόρων περιορισμών

ο οποίος ενέχει στοιχεία αποκλειστικότητας και επιλεκτικότητας και ότι ουδέποτε χορήγησε ατομική απαλλαγή σε παρόμοια περίπτωση, υπογραμμίζοντας ότι δεν μπορεί να χορηγηθεί απαλλαγή σε περίπτωση ελλιπούς κοινοποιήσεως. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι οι επίμαχοι περιορισμοί ήταν αναγκαίοι για την εγγύηση της ασφαλείας των διανεμομένων προϊόντων.

- 159 Η Επιτροπή εκθέτει ότι η JCB Service δεν μπορεί να αξιώνει τη χορήγηση ανά κατηγορία απαλλαγής βάσει του κανονισμού 1475/95, ο οποίος αφορά τα αυτοκίνητα οχήματα προς τα οποία δεν μπορούν να εξομοιωθούν τα μηχανήματα εργοταξίου που παράγει η προσφεύγουσα, όπως δεν μπορεί να την αξιώνει δυνάμει του κανονισμού 1983/83, του οποίου τις προϋποθέσεις δεν πληροί η JCB.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 160 Από την προσβαλλομένη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή απέρριψε την υποβληθείσα το 1973 αίτηση χορηγήσεως απαλλαγής, με την αιτιολογία ότι η εξέταση της αιτήσεως αυτής απαιτούσε την κατανόηση ολοκλήρου του συστήματος διανομής της JCB, πράγμα το οποίο θα ήταν αδύνατο λαμβανομένου υπόψη του μερικού χαρακτήρα των κοινοποιήσεων, και διότι οι συμφωνίες και οι πρακτικές της JCB ενείχαν περιορισμούς του ανταγωνισμού και δεν πληρούσαν τις σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ προκειμένου να τους χορηγηθεί απαλλαγή. Πρέπει να διευκρινισθεί ότι η αίτηση αυτή αφορούσε μόνον την τυποποιημένη συμφωνία διανομής-εξαγωγής που κάλυπτε την Ιρλανδία, τη Σουηδία και τις αγγλονορμανδικές νήσους, την οποία η Επιτροπή καταχώρισε υπό τον αριθμό IV 28695 και η οποία εξάλλου προερχόταν από την JCB Sales και όχι από την JCBamford Excavators, όπως αναγράφεται ανακριβώς στο άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 161 Κατά τη διάρκεια της δίκης, οι διάδικοι αντάλλαξαν απόψεις επί του γενικού ζητήματος αν το σύστημα διανομής της JCB μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μιας αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ. Το

ζήτημα αυτό εξετάζεται στα σημεία 201 έως 222 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης απόφασης. Πράγματι, η Επιτροπή οφείλει, οσάκις της υποβάλλεται καταγγελία, να εξετάζει, ενδεχομένως, αν οι καταγγελλόμενες συμφωνίες ή πρακτικές μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο απόφασης δυνάμει του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ ή αν εμπίπτουν σ' ένα υφιστάμενο σύστημα ανά κατηγορία απαλλαγής. Εντούτοις, εν προκειμένω, μπορούσε να χορηγηθεί απαλλαγή εν πάση περιπτώσει μόνο για τη συννόμως κοινοποιηθείσα συμφωνία για την οποία είχε ζητηθεί. Εξάλλου, το αιτητικό της προσφυγής σκοπεί μόνο στην ακύρωση του άρθρου 2 της προσβαλλομένης απόφασης, το οποίο απορρίπτει την υποβληθείσα το 1973 αίτηση. Κατά συνέπεια, λαμβανομένης υπόψη μόνον της συμφωνίας μνεία της οποίας γίνεται στη σκέψη 160 ανωτέρω πρέπει να εκτιμηθεί το βάσιμο της αιτήσεως χορηγήσεως απαλλαγής, χωρίς να χρειάζεται να εξετάσει το Πρωτοδικείο αν η απαλλαγή αυτή μπορούσε να έχει χορηγηθεί για το σύνολο των συμφωνιών τις οποίες απέστειλε η JCB στην Επιτροπή.

- 162 Στην αιτούσα επιχείρηση εναπόκειται να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία που προορίζονται να θεμελιώσουν την οικονομική δικαιολόγηση μιας απαλλαγής και να αποδείξει ότι συντρέχουν και οι τέσσερις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 81, παράγραφος 3, ΕΚ, οι οποίες είναι σωρευτικές (προπαρατεθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 1984, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, σκέψεις 52 και 61, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 1992, T-66/89, Publishers Association κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1995, σκέψη 69). Ομοίως, στην επιχείρηση αυτή εναπόκειται να αποδείξει ότι οι περιορισμοί του ανταγωνισμού τους οποίους επέφερε υλοποιούν τους σκοπούς του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ και ότι οι εν λόγω σκοποί δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς την ύπαρξη των περιορισμών αυτών (απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Φεβρουαρίου 2002, T-86/95, Compagnie générale maritime κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1011, σκέψη 381).
- 163 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, το ζήτημα αν η επίμαχη συμφωνία μπορούσε να καλυφθεί από το καθεστώς ανά κατηγορία απαλλαγής το οποίο προβλέπει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 123/85 της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 1984, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου [81], παράγραφος 3, της Συνθήκης [ΕΚ], σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών διανομής και εξυπηρέτησης των πελατών πριν και μετά την πώληση αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ 1985, L 15, σ. 16), ο οποίος αντικαταστάθηκε με τον κανονισμό 1475/95, η JCB υποστηρίζει ότι τα μηχανήματά της μπορούν να χρησιμεύσουν και προορίζονται να χρησιμεύουν τόσο ως οδικά όσο και ως μη οδικά οχήματα.

- 164 Εντούτοις, ο προαναφερθείς κανονισμός αφορά, σύμφωνα με το άρθρο του 1, παράγραφος 1, όπως ίσχυε το 1984, «ορισμένα αυτοκίνητα οχήματα τριών ή περισσότερων τροχών που προορίζονται για κυκλοφορία σε δημόσιους δρόμους», ο δε κανονισμός του 1995 προσέθεσε ότι τα εν λόγω οχήματα έπρεπε να είναι καινούρια. Επιπλέον, οι κανονισμοί περί απαλλαγής ανά κατηγορία υπόκεινται σε περιοριστική ερμηνεία (βλ. απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1991, C-234/89, Δηλιμίτης, Συλλογή 1991, σ. I-935, σκέψεις 36, 37 και 46). Είναι πρόδηλο ότι τα μηχανήματα εργοταξίου που παράγει η JCB έχουν κατασκευασθεί για χωματουργικές και οικοδομικές εργασίες και ότι, μολονότι τα μηχανήματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιούν τους δημόσιους δρόμους, δεν προορίζονται για τη χρήση αυτή υπό την έννοια του εν λόγω κανονισμού περί απαλλαγής. Κατά συνέπεια, τα κατασκευαζόμενα από την JCB προϊόντα δεν εμπίπτουν στον προαναφερθέντα κανονισμό, ο οποίος δεν μπορεί να έχει κατ' αναλογίαν εφαρμογή σε άλλες κατηγορίες οχημάτων πλην αυτών τα οποία αναφέρει. Συνεπώς, είναι αβάσιμος ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι η συμφωνία της μπορούσε να τύχει απαλλαγής βάσει του κανονισμού αυτού.
- 165 Όσον αφορά το ζήτημα αν η επίμαχη συμφωνία μπορούσε να τύχει ατομικής απαλλαγής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, υπενθυμίζεται ότι μια τέτοια δυνατότητα προβλέπεται σε περίπτωση που οι επίμαχες συμφωνίες ή πρακτικές συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, χωρίς να επιβάλλουν στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών και χωρίς να παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων. Με την προσβαλλομένη απόφαση η Επιτροπή έκρινε ότι ο συνδυασμός της επιλεκτικότητας και της αποκλειστικότητας που είναι εγγενής στο σύστημα διανομής της JCB συνεπαγόταν σωρεία μη απαραίτητων περιορισμών, χωρίς αυτοί να αντισταθμίζονται από ευεργετικά αποτελέσματα ιδίως για τους καταναλωτές.
- 166 Αφενός, η JCB περιορίζεται στον γενικό ισχυρισμό ότι οι συμφωνίες διανομής πληρούσαν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση απαλλαγής, χωρίς να επισημαίνει ποια συγκεκριμένα πλεονεκτήματα συνεπάγεται η επίμαχη εν προκειμένω συμφωνία προκειμένου να αποτελέσει αντικείμενο μιας τέτοιας αποφάσεως. Η προσφεύγουσα περιορίζεται στον ισχυρισμό ότι η εν λόγω συμφωνία δεν είναι εις βάρος των καταναλωτών και ότι η Επιτροπή δεν

αποδεικνύει ότι από τη συμφωνία αυτή δεν απορρέουν πλεονεκτήματα, αλλά ουδόλως επισημαίνει τα πλεονεκτήματα και τους λόγους που δικαιολογούν τους επιβληθέντες περιορισμούς. Τέλος, λαμβανομένων υπόψη των λόγων για την εκ μέρους της Επιτροπής απόρριψη της αιτήσεως χορηγήσεως απαλλαγής, οι οποίοι υπομνήσθηκαν στη σκέψη 165 ανωτέρω, η JCB Service δεν μπορεί βασιμώς να ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν εξέθεσε τους λόγους της αποφάσεώς της συναφώς.

- 167 Αφετέρου, μολονότι η JCB Service επικαλείται αποφάσεις, μνεία των οποίων έγινε στη σκέψη 157 ανωτέρω, με τις οποίες η Επιτροπή χορήγησε ατομικές απαλλαγές όσον αφορά συστήματα διανομής τα οποία είχαν κοινά σημεία με το επίμαχο, η καθής αποδεικνύει ότι οι καταστάσεις δεν είναι συγκρίσιμες. Η Επιτροπή υποστηρίζει, χωρίς η προσφεύγουσα να αντιλέξει λυσιτελώς, ότι, στην περίπτωση της BMW, δεν απαγορεύονταν οι ενεργητικές πωλήσεις εκτός συμβατικής περιοχής, κατά μείζονα δε λόγο οι παθητικές πωλήσεις και ο εφοδιασμός εντός του δικτύου, ότι, όσον αφορά το σύστημα διανομής της Inoclar, ζητήθηκε εκ των υστέρων από την ενδιαφερομένη να επιλέξει μεταξύ ενός αποκλειστικού και ενός επιλεκτικού μοντέλου και ότι η Sony España είχε ένα μόνο περιοριστικό στοιχείο κοινό με το σύστημα της JCB. Επιπλέον, μολονότι στις τρεις αυτές υποθέσεις απαντούσαν ορισμένα περιοριστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο σύστημα της JCB, στις ως άνω υποθέσεις δεν συντρέχουν σωρευτικώς. Κατά συνέπεια, οι λύσεις που επελέγησαν στις υποθέσεις εκείνες προφανώς δεν μπορούν να εφαρμοσθούν κατ' αναλογία στο σύστημα διανομής της JCB.
- 168 Έτσι, η JCB Service δεν απέδειξε ότι η συμφωνία της μπορούσε να εμπίπτει στο καθεστώς ανά κατηγορία απαλλαγής που προβλέπει ο κανονισμός 123/85, όπως αντικαταστάθηκε με τον κανονισμό 1475/95. Επιπλέον, δεν απέδειξε ότι η συμφωνία αυτή μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο αποφάσεως περί χορηγήσεως ατομικής απαλλαγής δυνάμει του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ.
- 169 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η JCB Service δεν μπορεί βασιμώς να ζητεί την ακύρωση του άρθρου 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως που απορρίπτει την αίτησή της για τη χορήγηση απαλλαγής.

Επί των λόγων ακυρώσεως που αφορούν το ύψος του προστίμου

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 170 Η JCB Service βάλλει κατά του επιβληθέντος προστίμου, τόσο κατ' αρχήν όσο και ως προς το ύψος του. Υποστηρίζει ότι τα πραγματικά περιστατικά στην πλειονότητά τους, αν όχι στο σύνολό τους, χαρακτηρίστηκαν εσφαλμένα ως παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και ότι, εξάλλου, συνδέονταν με κοινοποιηθείσες συμφωνίες και επομένως δεν μπορούσε να επιβληθεί γι' αυτά πρόστιμο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι οι κοινοποιηθείσες από το 1973 συμφωνίες κοινοποιήθηκαν νομοτύπως και ότι οι διαδοχικοί κανονισμοί 27 και 3385/94, οι οποίοι αφορούν τις προϋποθέσεις των κοινοποιήσεων, δεν επιβάλλουν την επί νέου εντύπου Α/Β υποβολή των τροποποιημένων κειμένων των συμφωνιών που είχαν κοινοποιηθεί προηγουμένως. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι οι μη κοινοποιηθείσες συμφωνίες ήταν ανάλογες προς τις προηγουμένως κοινοποιηθείσες, των οποίων τη σιωπηρή έγκριση μπορούσε να συναγάγει. Η JCB Service θεωρεί ότι, αντιθέτως προς τα εκτιθέμενα στην προσβαλλομένη απόφαση, η Επιτροπή τής επέβαλε πρόστιμο λόγω του άρθρου 4 της συμφωνίας με τους αντιπροσώπους του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο απαγορεύει στους κύριους αντιπροσώπους να πωλούν προϊόντα JCB χονδρικώς προς μεταπώληση, παρά μόνο προς δευτερεύοντες εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους. Η άποψη αυτή ενισχύεται κατά τη γνώμη της από το υψηλό ποσό του προστίμου.
- 171 Η JCB Service υποστηρίζει ότι το πρόστιμο είναι δυσανάλογο, ιδίως σε σύγκριση με τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν σύμφωνα με την ίδια διαδικασία σε επιχειρήσεις όπως η Volkswagen και η Opel [απόφαση 98/273/ΕΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιανουαρίου 1998, στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου [81] της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση IV/35.733 — VW) (ΕΕ L 124, σ. 60), και απόφαση 2001/146/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Σεπτεμβρίου 2000, σχετικά με διαδικασία του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση COMP/36.653 — Opel) (ΕΕ 2001, L 59, σ. 1)]. Η Επιτροπή υπερέβαλε τη σοβαρότητα της παραβάσεως και παρέλειψε να λάβει υπόψη της τον πραγματικό αντίκτυπο των κολαζομένων πρακτικών από πλευράς της θέσεως της JCB στις οικείες εγχώριες αγορές και να διερευνήσει σε ποιο μέτρο οι περιορισμοί όντως εφαρμόστηκαν. Παραποίησε τα πραγματικά περιστατικά για να παρατείνει τη διάρκεια των παραβάσεων χωρίς να λάβει υπόψη τη μεταβαλλόμενη με την πάροδο του χρόνου σοβαρότητά τους, ενώ τα πέντε στοιχεία της παραβάσεως που

επισήμανε η προσβαλλομένη απόφαση συνυπήρξαν επί πέντε το πολύ έτη. Η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της ελαφρυντικές περιστάσεις όπως η χορηγηθείσα από την Irish Competition Authority απαλλαγή όσον αφορά τη συμφωνία αποκλειστικής διανομής της στην Ιρλανδία ή την ευνοϊκή απόφαση του *cour d'appel de Paris* της 8ης Απριλίου 1998, εκδοθείσα επί της ένδικης διαφοράς μεταξύ της γαλλικής θυγατρικής της, της JCB SA, και της καταγγέλλουσας Central Parts.

- 172 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι για καμία από τις ρήτρες που περιέχονται στις κοινοποιηθείσες συμφωνίες δεν επιβλήθηκε πρόστιμο. Υποστηρίζει ότι έλαβε υπόψη της την ποικίλη σοβαρότητα της παραβάσεως και ότι η επιβληθείσα προσαύξηση κατά 55 % μπορούσε, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, να ανέλθει μέχρι 100 %, λαμβανομένης υπόψη της ενδεκαετούς διάρκειας της παραβάσεως και του ότι τα αντίποινα που επέβαλε η JCB προς τους αντισυμβαλλομένους της θεωρήθηκαν επιβαρυντικές περιστάσεις.
- 173 Η Επιτροπή εκθέτει ότι, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, εξέτασε την παράβαση στο σύνολό της και ότι δεν είναι βέβαιο ότι η ανάλυση της παραβάσεως αυτής στα διάφορα στοιχεία της θα είχε καταλήξει σε χαμηλότερο ποσό. Υπενθυμίζει, τέλος, ότι διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και ότι δεν μπορεί να υποχρεωθεί να εφαρμόζει κάποιο συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, *Stora Kopparbergs Bergslags* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9925, σκέψη 119).

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 174 Η διαφωνία μεταξύ των διαδίκων έγκειται στο ζήτημα αν η Επιτροπή επέβαλε στην JCB Service πρόστιμο λόγω, ιδίως, ρητρών περιλαμβανομένων σε κοινοποιηθείσες συμφωνίες και αν καθόρισε το πρόστιμο αυτό σε δυσανάλογο ύψος, ιδίως σε σύγκριση με παρεμφερείς υποθέσεις, χωρίς να λάβει υπόψη τη θέση της στις εγχώριες αγορές, το αν όντως σημειώθηκε παράβαση ή τις ελαφρυντικές περιστάσεις.

- 175 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17, κανένα πρόστιμο δεν μπορεί να επιβληθεί για πράξεις μεταγενέστερες της κοινοποίησης, εφόσον οι πράξεις αυτές εμπíπτουν στα όρια της δραστηριότητας που περιγράφεται στην κοινοποίηση.
- 176 Η Επιτροπή δεν μπορούσε, χωρίς να παραβεί την προπαρατεθείσα διάταξη του κανονισμού 17, να επιβάλει πρόστιμο στην JCB Service λόγω των συμφωνιών που κοινοποιήθηκαν το 1973 και το 1975. Η νομιμότητα της αποφάσεώς της συναφώς πρέπει να εξετασθεί αποκλειστικά σε σχέση με τα στοιχεία της παραβάσεως τα οποία αφορά η κοινοποίηση και τα οποία το Πρωτοδικείο κρίνει ως αποδειχθέντα. Πρόκειται για τους επιβληθέντες στις παθητικές πωλήσεις περιορισμούς τους οποίους αφορά το άρθρο 1, στοιχείο α', της προσβαλλομένης αποφάσεως. Οι περιορισμοί αυτοί συνδέονται προς τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες για το Ηνωμένο Βασίλειο. Τους περιορισμούς αυτούς αφορά, ειδικότερα, το άρθρο 4, το οποίο αναφέρεται στις χονδρικές πωλήσεις προς λιανική μεταπώληση, της συμφωνίας με τους διανομείς και το ίδιο άρθρο της συμφωνίας με τους κύριους μεταπωλητές, που εξετάσθηκαν στη σκέψη 86 ανωτέρω. Το άλλο στοιχείο της παραβάσεως το οποίο θεωρείται αποδειχθέν, δηλαδή το δεύτερο, το οποίο αφορά τους περιορισμούς των πηγών εφοδιασμού και στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν καλύπτεται από την κοινοποίηση.
- 177 Όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 88 ανωτέρω, το άρθρο 4 εφαρμόστηκε κατά τρόπο που διαφέρει από το γράμμα του, δεδομένου ότι το περιεχόμενό του διευρύνθηκε ώστε να περιλάβει μια γενική απαγόρευση προς τους διανομείς να πωλούν εκτός της συμβατικής περιοχής τους, ιδίως προς εξαγωγή. Κατά το μέτρο που οι πρακτικές οι οποίες προκάλεσαν την επιβολή προστίμου δεν παραμένουν εντός του ορίου των όρων των κοινοποιηθεισών συμφωνιών, όπως διαπίστωσε το Πρωτοδικείο κατά την ανάλυση του επιμάχου στοιχείου της παραβάσεως, ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται η παράβαση των προαναφερθεισών διατάξεων του κανονισμού 17 πρέπει να απορριφθεί.
- 178 Δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή δύναται να επιβάλει με απόφαση στις επιχειρήσεις που εκ προθέσεως ή εξ αμελείας διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81 παράγραφος 1, ΕΚ πρόστιμο ύψους χιλίων ευρώ μέχρις ενός εκατομμυρίου ευρώ ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που

πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση. Το ύψος του προστίμου καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη τόσο της σοβαρότητας της παραβάσεως όσο και της διάρκειάς της.

- 179 Κατά παγία νομολογία, το ύψος του προστίμου πρέπει να κλιμακώνεται σε συνάρτηση προς τις περιστάσεις υπό τις οποίες διαπράχθηκε η παράβαση και προς τη βαρύτητά της, η δε εκτίμηση της βαρύτητας της παραβάσεως πρέπει να γίνεται λαμβανομένης υπόψη ιδίως της φύσεως των περιορισμών που επιβάλλονται στον ανταγωνισμό (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 176, προπαρατεθείσες αποφάσεις Parker Pen κατά Επιτροπής, σκέψη 92, και SCK και FNK κατά Επιτροπής, σκέψη 246). Ναι μεν η επιλογή του ποσού του προστίμου συνιστά μέσο ασκήσεως της πολιτικής της Επιτροπής στον τομέα του ανταγωνισμού, ώστε να κατευθύνεται η συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την τήρηση των κανόνων περί ανταγωνισμού (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59, και της 11ης Δεκεμβρίου 1996, T-49/95, Van Megen Sports κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1799, σκέψη 53), εντούτοις όμως εναπόκειται στο Πρωτοδικείο ο έλεγχος της αναλογικότητας του ποσού του επιβληθέντος προστίμου σε σχέση με τη βαρύτητα και τη διάρκεια της παραβάσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127). Ειδικότερα, το Πρωτοδικείο πρέπει να σταθμίζει τη βαρύτητα της παραβάσεως και τις περιστάσεις που επικαλείται η προσφεύγουσα (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1996, C-333/94 P, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-5951, σκέψη 48).
- 180 Κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του κανονισμού 17 που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 178 και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3), η Επιτροπή καθόρισε το ποσό του προστίμου που επέβαλε στην JCB Service, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, στο ποσό των 38 750 000 ευρώ. Ένα ποσό 25 000 000 ευρώ επιβλήθηκε λόγω της σοβαρότητας και ένα ποσό 13 750 000 ευρώ προστέθηκε λόγω μιας διάρκειας υπολογιζόμενης σε έντεκα έτη. Η Επιτροπή εφάρμοσε στο επιβληθέν λόγω της σοβαρότητας τμήμα του προστίμου συντελεστή προσαυξήσεως 55 %, ο οποίος αντιστοιχεί σε προσαύξηση κατά 5 % ετησίως. Προσθέτοντας 864 000 ευρώ λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων, η Επιτροπή καθόρισε το συνολικό ποσό του προστίμου σε 39 614 000 ευρώ.

- 181 Όπως διαπίστωσε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 155 ανωτέρω, η παράβαση δεν μπορεί να θεωρηθεί αποδειχθείσα ως προς τρία από τα στοιχεία της, δηλαδή τον καθορισμό των εκπτώσεων ή των τιμών λιανικής πώλησεως που έπρεπε να εφαρμόζουν οι εγκατεστημένοι στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γαλλία διανομείς, την επιβολή τέλους εξυπηρετήσεως μετά την πώληση στις πωλήσεις προς άλλα κράτη μέλη που πραγματοποιούν οι διανομείς που είναι εγκατεστημένοι εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών του Ηνωμένου Βασιλείου και την κατάργηση της εμπορικής στηρίξεως προς τις πολλαπλές πωλήσεις αναλόγως του γεωγραφικού προορισμού των πωλήσεων, όπως προεκτέθηκε στις σκέψεις 133, 145 και 154.
- 182 Τα στοιχεία της παραβάσεως που αποδείχθηκαν είναι τα αφορώντα τους περιορισμούς των παθητικών πωλήσεων των διανομέων που είναι εγκατεστημένοι, αφενός, στο Ηνωμένο Βασίλειο, με προορισμό εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους και τελικούς μεταπωλητές εγκατεστημένους εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών και, αφετέρου, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία και στην Ιταλία, με προορισμό μη εξουσιοδοτημένους διανομείς, τελικούς χρήστες ή διανομείς εγκατεστημένους εκτός των αποκλειστικών συμβατικών περιοχών, ιδίως δε εντός άλλων κρατών μελών. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί η ύπαρξη περιορισμών επιβαλλομένων στις πηγές εφοδιασμού που αφορούν τις αγορές των προϊόντων που αφορά η σύμβαση από τους εξουσιοδοτημένους διανομείς που είναι εγκατεστημένοι στη Γαλλία και στην Ιταλία. Οι δύο αυτές μορφές αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών αποτελούν ουσιώδη στοιχεία της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς της JCB. Μπορούν να θεωρηθούν ως πολύ σοβαρές λόγω του ότι θίγουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, ιδίως διά της στεγανοποίησεως των εγχωρίων αγορών, την πραγματοποίηση της οποίας έχουν ως αντικείμενο και ως αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, δικαιολογούν από μόνες τους την επιβολή υψηλού προστίμου.
- 183 Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, λαμβανομένης υπόψη της θέσεως της JCB στις εγχώριες αγορές όπου εφαρμόζονται οι συμφωνίες και οι πρακτικές, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στα σημεία 26 και 27 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως, ως προς τα οποία δεν αντέλεξε η προσφεύγουσα, προκύπτει ότι το 1995 η JCB κατείχε την πέμπτη θέση παγκοσμίως μεταξύ των κατασκευαστών των εν λόγω μηχανημάτων, με μερίδιο 7,9 % επί των συνολικών πωλήσεων (23,1 % για τους φορτωτές-εκσκαφείς) και κατείχε, το διάστημα 1995-1996, μερίδιο ύψους 13 έως 14 % περίπου σε όγκο επί όλων των μηχανημάτων εργοταξίου και των χωματουργικών μηχανημάτων που πωλήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Με βάση την αξία των πωλήσεων, η JCB εκτιμά το μερίδιο αγοράς της σε 8,9 % στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και σε 23,7 % στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μολονότι η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι διαθέτει σχετικώς περιορισμένο μερίδιο στην προσφορά

οικοδομικού και χωματοουργικού εξοπλισμού στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και υποστηρίζει, όσον αφορά τη Γαλλία και την Ιταλία, ότι τα πιο πρόσφατα αριθμητικά στοιχεία είναι πολύ χαμηλότερα, δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο για να στηρίξει τα λεγόμενά της. Από τα προεκτεθέντα μερίδια αγοράς προκύπτει ότι η JCB αποτελεί επιχείρηση σχετικά σημαντική στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και στον οικείο τομέα. Συνεπώς, η Επιτροπή προφανώς δεν έσφαλε κατά την εκτίμηση του αντικτύπου της παραβάσεως στις σχετικές εγχώριες αγορές για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

184 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή επισήμανε πραγματικά περιστατικά που συνδέονταν με τα δύο αποδειχθέντα στοιχεία της παραβάσεως, αφορώντα διάστημα με χρόνο έναρξεως την αρχή του 1989 και λήξεως το τέλος του 1998, όσον αφορά το πρώτο στοιχείο της παραβάσεως, και διάστημα με χρόνο έναρξεως την αρχή του 1992 και λήξεως το τέλος του 1996, όσον αφορά το δεύτερο. Αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία εξετάστηκαν προηγουμένως, περιλαμβάνονται στη δικογραφία όσον αφορά το υπό εξέταση συνολικό διάστημα. Συνεπώς, το συνολικό διάστημα διαπράξεως της παραβάσεως διήρκεσε όχι έντεκα αλλά δέκα έτη.

185 Αμφότερα τα στοιχεία της παραβάσεως συνυπήρξαν κατά το ήμισυ του διαστήματος αυτού. Η JCB Service υπογράμμισε εξάλλου ότι όλα τα στοιχεία της παραβάσεως –τα οποία μειώθηκαν σε δύο– συνυπήρξαν μόλις επί διάστημα πέντε ετών. Εντούτοις, οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στις εξαγωγές, οι οποίοι αποτελούν το πρώτο στοιχείο της παραβάσεως και οι οποίοι βρίσκονται στον πυρήνα του συστήματος διανομής της JCB, αποτελούν στοιχείο με εξέχουσα σημασία, από το οποίο απορρέουν λογικώς οι περιορισμοί των πηγών εφοδιασμού, οι οποίοι αποτελούν το δεύτερο στοιχείο της παραβάσεως. Υπό τις συνθήκες της υπό κρίση υποθέσεως, λαμβανομένου υπόψη του μείζονος χαρακτήρα του πρώτου στοιχείου της παραβάσεως, το οποίο αφορά μια κεντρική πτυχή του συστήματος διανομής της JCB, δεν υπάρχει λόγος να θεωρηθεί ότι η διάρκεια της παραβάσεως έπρεπε να έχει μειωθεί σε λιγότερο από δέκα έτη.

186 Όσον αφορά τα αναζητηθέντα στοιχεία συγκρίσεως προς πρόστιμα που επιβλήθηκαν κατά ίδια διαδικασία σε επιχειρήσεις όπως η Volkswagen και η Opel (αποφάσεις 98/273 και 2001/146), η Επιτροπή, κληθείσα από το Πρωτοδικείο να διευκρινίσει συναφώς τον εφαρμοσθέντα ως προς την JCB τρόπο υπολογισμού, επισήμανε ότι ακολούθησε τις αρχές που θεσπίζουν αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές και ότι έλαβε υπόψη της τις δύο προαναφερθείσες

αποφάσεις. Η καθής παρατηρεί, μεταξύ άλλων, ότι η εν προκειμένω κολαζομένη παράβαση διαπράχθηκε εντός τεσσάρων κρατών μελών, ενώ οι άλλες υποθέσεις αφορούσαν μία μόνο χώρα, και ότι ο εφαρμοσθείς στην JCB ετήσιος συντελεστής προσαυξήσεως του 5 % είναι χαμηλότερος ή ίσος του εφαρμοσθέντος στις προηγούμενες υποθέσεις. Η JCB υπογράμμισε ότι το αρχικώς επιβληθέν στην Volkswagen πρόστιμο (το οποίο μειώθηκε σε 90 εκατομμύρια ευρώ με την προπαρατεθείσα απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 348), ανερχόταν σε 102 εκατομμύρια ευρώ, που αντιστοιχούν στο 0,5 % του κύκλου εργασιών της επιχειρήσεως, και το επιβληθέν στην Opel ανερχόταν σε 43 εκατομμύρια ευρώ, που αντιστοιχούν στο 0,16 % του κύκλου εργασιών της, ενώ το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην ίδια αντιπροσωπεύει το 4 % του δικού της κύκλου εργασιών.

- 187 Η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία απαγορεύει να αντιμετωπίζονται παρόμοιες καταστάσεις κατά διαφορετικό τρόπο ή διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς, αποτελεί υποχρέωση της Επιτροπής, οσάκις αυτή επιβάλλει πρόστιμο σε μια επιχείρηση λόγω παραβιάσεως των κανόνων ανταγωνισμού, όπως αποτελεί υποχρέωση κάθε κοινοτικού οργάνου σε όλες του τις δραστηριότητες (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, Sermide, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-31/99, ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1881, σκέψη 240). Ανεξαρτήτως των συγκρίσεων στις οποίες η Επιτροπή θεώρησε σκόπιμο να προβεί για τον καθορισμό του ύψους του επιβληθέντος στην JCB Service προστίμου, τα στοιχεία αυτά μπορούν να έχουν μόνον ενδεικτικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι οι περιστάσεις των υποθέσεων, όπως οι σχετικές αγορές, τα οικεία προϊόντα, οι οικείες χώρες, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και τα κρίσιμα διαστήματα, δεν είναι οι ίδιες. Όσον αφορά τις συγκρίσεις στις οποίες προέβη η JCB Service από πλευράς κύκλου εργασιών, πρέπει να σημειωθεί ότι οι διαφορές αμβλύνονται αισθητά όταν η εξέταση βασίζεται σε απόλυτους αριθμούς, πράγμα το οποίο εμπίπτει στην εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Martinelli κατά Επιτροπής, σκέψη 59). Εξάλλου, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 καθορίζει ανώτατο όριο για τα πρόστιμα, αλλά τούτο δεν συνεπάγεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται, όταν καθορίζει το ύψος των προστίμων αναλόγως της σοβαρότητας και της διάρκειας της συγκεκριμένης παραβάσεως, να πραγματοποιεί τον υπολογισμό του προστίμου με βάση ποσά στηριζόμενα στον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-23/99, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1705, σκέψη 278).

- 188 Η Επιτροπή εκτιμά τη σοβαρότητα των παραβάσεων βάσει πολυάριθμων στοιχείων που δεν περιέχονται σε έναν δεσμευτικό ή εξαντλητικό κατάλογο κριτηρίων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη (προπαρατεθείσες αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, *Ferriere Nord* κατά Επιτροπής, σκέψη 33, και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψεις 236 και 279). Η προγενέστερη πρακτική της Επιτροπής κατά τη λήψη αποφάσεων δεν χρησιμεύει η ίδια ως νομικό πλαίσιο των προστίμων που επιβάλλονται στον τομέα του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι το νομικό αυτό πλαίσιο καθορίζεται αποκλειστικά και μόνον από τον κανονισμό 17 (προπαρατεθείσα απόφαση LR AF 1988 κατά Επιτροπής, σκέψη 234). Εξάλλου, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να εφαρμόζει κάποιο συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο, είτε πρόκειται περί του συνολικού ποσού του επιβληθέντος προστίμου είτε περί της αναλύσεώς του σε διάφορα στοιχεία (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-354/94, *Stora Kopparbergs Bergslags* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2111, σκέψη 119).
- 189 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το γεγονός ότι το ύψος των επιβληθέντων στην Volkswagen, στην Opel και στη JCB Service προστίμων αντιστοιχεί σε διαφορετικά ποσοστά των κύκλων εργασιών εκάστης δεν εμφανίζει, εν προκειμένω, μεταχείριση συνιστώσα διάκριση εις βάρος της προσφεύγουσας.
- 190 Η Επιτροπή, με το σημείο 257 του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως, αρνήθηκε να λάβει υπόψη της ελαφρυντικές περιστάσεις. Η προσφεύγουσα το αναφέρει επανειλημμένως. Ωστόσο, δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έλαβε θέση επισήμως επί των συμφωνιών της ισοδυναμούσε με «σιωπηρή έγκριση», δεδομένου ότι η προσέγγιση αυτή είναι ξένη προς το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού. Επιπλέον, δεν μπορεί να επικαλείται την ευνοϊκή απόφαση της Irish Competition Authority, όπως προεκτέθηκε στη σκέψη 93, ούτε την απόφαση του *cour d'appel de Paris*, η οποία δεν αφορά τα προσαπτόμενα στην προσφεύγουσα πραγματικά περιστατικά. Ομοίως, δεδομένου ότι η απόρριψη της αιτήσεώς της για τη χορήγηση απαλλαγής θεωρήθηκε βάσιμη στη σκέψη 169 ανωτέρω, δεν μπορεί να αναγνωρισθεί καμιά ελαφρυντική περίσταση αντλούμενη από το δήθεν συμβιβαστό του συστήματος διανομής της JCB με τους κοινοτικούς κανόνες στον τομέα του ανταγωνισμού.
- 191 Η Επιτροπή δέχθηκε την ύπαρξη επιβαρυντικών περιστάσεων, θεωρώντας ως τέτοια περίπτωση τη χρηματική κύρωση που επέβαλε η JCB στην Gunn JCB λόγω παραβάσεως του άρθρου 4, την οποία χαρακτήρισε ως μέτρο αντιποίνων.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή αύξησε το ποσό του επιβληθέντος προστίμου κατά 864 000 ευρώ, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 180 ανωτέρω. Δεν αμφισβητείται ότι η Gunn JCB είχε συμπεριφορά αντιβαίνουσα στις συμβατικές της δεσμεύσεις και ότι εισέπραξε αχρεωστήτως εμπορική στήριξη προς τις πολλαπλές πωλήσεις. Από τα υπομνήματα της Επιτροπής προκύπτει ότι αυτή χαρακτήρισε ως «αντίποινα» εκ μέρους της JCB τη ζητηθείσα εκ μέρους της μητρικής εταιρίας της Gunn καταβολή ποσού 288 721 GBP, που αντιστοιχεί στο διαφυγόν κέρδος από τις πωλήσεις ανταλλακτικών το οποίο προέκυψε, για την JCB, από τις πωλήσεις εκτός της απονεμηθείσας περιοχής. Οι πωλήσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν από τον διανομέα αυτόν κατά παράβαση των συμβατικών δεσμεύσεων που τον συνέδεαν με την JCB, ακριβώς δε του άρθρου 4 της συμφωνίας των διανομών του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως τροποποιήθηκε το 1975. Η JCB κόλασε την παράβαση ενός συμβατικού όρου, του οποίου το περιοριστικό για τον ανταγωνισμό περιεχόμενο αναλύθηκε στις σκέψεις 86 έως 89 ανωτέρω. Μια ρήτρα όμως, είτε είναι νόμιμη είτε παράνομη, άπαξ περιέχεται σε κοινοποιηθείσα συμφωνία, πρέπει να τυγχάνει του ευεργετήματος της εξαιρέσεως από το πρόστιμο, το οποίο απορρέει από το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17.

- 192 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορούσε νομίμως να επιβάλει πρόστιμο για πράξη χαρακτηριθείσα ως επιβαρυντική περίπτωση, η οποία όμως συνδέεται προς μια ρήτρα νομοτύπως κοινοποιηθείσας συμφωνίας. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορούσε να αυξήσει το ποσό του προστίμου για να λάβει υπόψη της δήθεν επιβαρυντικές περιστάσεις.
- 193 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η Επιτροπή καθόρισε εσφαλμένως το ποσό του επιβλητέου προς την προσφεύγουσα προστίμου σε 39 614 000 ευρώ. Αφενός, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 192 ανωτέρω, η αύξηση του ποσού του προστίμου λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων δεν ήταν δικαιολογημένη και το προστεθέν για τον λόγο αυτό ποσό των 864 000 ευρώ πρέπει να αφαιρεθεί. Αφετέρου, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα μη αποδειχθέντα επαρκώς κατά νόμο στοιχεία της παραβάσεως (βλ. σκέψεις 133, 145 και 154 ανωτέρω). Μολονότι το πρώτο και το δεύτερο συστατικό στοιχείο της παραβάσεως, τα οποία αφορούν τους επιβληθέντες στις παθητικές πωλήσεις περιορισμούς και τους περιορισμούς στις πηγές εφοδιασμού, αποδείχθηκαν και αποτελούσαν τον πυρήνα του συστήματος διανομής της JCB, όπως αυτό λειτούργησε, για διάστημα δέκα ετών ως προς το πρώτο στοιχείο, αντιθέτως η έλλειψη επαρκών αποδείξεων όσον αφορά τα τρία άλλα στοιχεία της παραβάσεως που διαπιστώθηκε με την προσβαλλομένη απόφαση δικαιολογεί σημαντική μείωση του ποσού του επιβληθέντος προστίμου. Για τον λόγο αυτόν πρέπει να πραγματοποιηθεί επιπλέον μείωση κατά 8 750 000 ευρώ.

- 194 Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο, αποφαινόμενο στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας που βασίζεται στο άρθρο 229 ΕΚ και στο άρθρο 17 του κανονισμού 17, θεωρεί δικαιολογημένη τη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε με το άρθρο 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως σε 30 εκατομμύρια ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 195 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Επειδή η προσφυγή έγινε μερικώς μόνον δεκτή, το Πρωτοδικείο, κατά δικαία κρίση των περιστάσεων της υποθέσεως, αποφασίζει ότι η προσφεύγουσα θα φέρει τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων της και ότι η Επιτροπή θα φέρει τα δικαστικά έξοδά της και το ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων της προσφεύγουσας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει το άρθρο 1, στοιχεία γ', δ' και ε', και το άρθρο 3, στοιχεία δ' και ε', της αποφάσεως 2002/190/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση COMP.F.1/35.918 — JCB).

- 2) Μειώνει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με το άρθρο 4 της αποφάσεως 2002/190 σε 30 εκατομμύρια ευρώ.
- 3) Παρέλκει η κρίση περί του αιτήματος προσκομίσεως ορισμένων εγγράφων της δικογραφίας, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως μη ανακοινώσιμα κατά τη διοικητική διαδικασία.
- 4) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 5) Η προσφεύγουσα θα φέρει τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων της.
- 6) Η Επιτροπή θα φέρει τα δικαστικά έξοδά της και το ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων της προσφεύγουσας.

Vesterdorf

Azizi

Legal

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Ιανουαρίου 2004.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

B. Vesterdorf